PAPA PUTNIK
– BISTRIČKI HODOČASNIK
1998. - 2018.

PAPA PUTNIK – BISTRIČKI HODOČASNIK

Nakladnik

Ogranak Matice hrvatske u Mariji Bistrici
Hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bistričke

Za nakladnika

Vedran Klaužer

Urednici kataloga

Damir Galoić, Vedran Klaužer

Autori izložbe

Zrinka Brlečić Švaljek, Damir Galoić, Ivančica Hopek Kramar, Snježana Husinec, Vedran Klaužer, Domagoj Matošević

Autori tekstova

Damir Galoić, Snježana Husinec, Domagoj Matošević
Vedran Klaužer, Darko Lacković, Martin Perković

Autor kataloških jedinica

Vedran Klaužer

Fotografije

msgr. Nedjeljko Pintarić, Zvonimir Atletić, Ivica Gašpar, Gradsko društvo Crvenog križa Zlatar, Sandra Haban, Stjepan Hanžek, Jelena Januš Grbić, Darko i Stela Lacković, Kristina Klancir, Mira Pehar, Željko Slunjski, Udruga Hrvatska žena Marija Bistrica

Lektura i korektura

Romina Gorički, Ivančica Tomorad

Dizajn korica

Željko Podoreški

Grafička priprema i tisak

Tiskara *Klagraf*

Naklada

300 primjeraka

Marija Bistrica, 2018.

Ogranak Matice hrvatske u Mariji Bistrici
Hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bističke

PAPA PUTNIK
– BISTRIČKI HODOČASNIK
1998. - 2018.

matica**hrvatska**

Izložba *Papa putnik – bistrički hodočasnik* u organizaciji Ogranka Matice hrvatske u Mariji Bistrici i Hrvatskog nacionalnog svetišta Majke Božje Bističke zamišljena je kao prvi dio projekta obilježavanja 20-godišnjice posjeta pape sv. Ivana Pavla II. Hrvatskoj i Mariji Bistrici te proglašenja blaženim kardinala Alojzija Stepinca. Drugi dio projekta sastoji se od tribine naslovljene *Ivan Pavao II. – Marija Bistrica – Stepinac – aktualne poruke 20 godina poslije.*

Zahvaljujemo na suradnji i posudbi predmeta te video materijala:

Nadbiskupskom duhovnom stolu
Nadbiskupijskom arhivu u Zagrebu
Muzeju blaženog Alojzija Stepinca
Gradsko društvo Crvenog križa Zlatar
Branimir Bilić
Milivoju i Biserki Klaužer
Darku i Steli Lacković
Ivanu Palanoviću
Josipu Petricu
Franciki Popek
Teresi Szymanskoj - Čuturi
Ivančici Tomorad

Izložbu i katalog sufinancirali su

Općina Marija Bistrica
Krapinsko-zagorska županija

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001005691.

ISBN 978-953-58528-4-1

SADRŽAJ

Vedran Klaužer
PAPINSTVO I HRVATI TIJEKOM POVIJESTI 7

Snježana Husinec
ALOJZIJE STEPINAC – BLAŽENI HODOČASNIK
U SVETIŠTE MAJKE BOŽJE BISTRIČKE 18

Domagoj Matošević
IVAN PAVAO II. – ŽIVOT I DJELO 31

Darko Lacković
MARIJA BISTRICA U VRIJEME PONTIFIKATA
PAPE IVANA PAVLA II. (1978. – 1998.) 40

Damir Galoić
PAPA PUTNIK – BISTRIČKI HODOČASNIK 50

Martin Perković
MARIJA BISTRICA OD DOLASKA
SVETOG OCA DO NAJNOVIJIH DANA (1998. – 2018.) 66

KATALOG 78

Vedran Klaužer

PAPINSTVO I HRVATI TIJEKOM POVIJESTI

Prvi spomeni suradnje i prijateljskih odnosa

Hrvatski narod i papinstvo imaju dugu povijest zajedničke suradnje, korespondencije, diplomatskih odnosa, međusobnoga poštivanja i povjerenja iskazanih u vrtlozima turbulentne hrvatske i europske povijesti. Prvi kontakti Hrvata s papinstvom sežu u daleku prošlost, točnije ubrzo nakon njihova doseljenja za vrijeme pape Ivana IV. Dalmatinca (640. – 642.), koji je poslao opata Martina u Istru i Dalmaciju radi otkupa zarobljenika koje su pogani zarobili, kao i prikupljanja relikvija i moći dalmatinskih mučenika Venancija, Anastazija, Maura i drugih za koje je zapovjedio da se donesu iz Dalmacije i Istre. U vrijeme pokrštavanja Hrvata koje je slijedilo nakon prvih kontakata, iz djela o upravljanju carstvom bizantskog cara Konstantina VII. Porfirogeneta (945. - 959.) saznajemo da Hrvati sklapaju savez sa sv. Petrom (Rim) uz obećanje da neće nikoga napadati te da će ih, ako ih itko napadne, braniti Bog i sv. Petar. Prema navedenome, smatra se da je ovaj savez sklopljen u vrijeme pape sv. Agatona (678. – 681.), koji 680. javlja bizantskomu caru Konstantinu IV. Pogonatu (668. – 685.) kako misionari uspješno propovijedaju među Slavenima.

Papa Ivan IV.

Papa sv. Agaton

Dva stoljeća kasnije, 879. godine, knez Branimir šalje pismo papi Ivanu VIII. (872. – 882.) s molbom da prizna njegovu vlast i blagoslovi njegovu hrvatsku kneževinu. Ovomu zahtjevu hrvatskoga kneza papa je udovoljio svojim pismom 7. lipnja iste godine kojim priznaje Branimiru „zemaljsku vlast“ (*principatum terrenum*) nad njegovim područjima, što se može smatrati tadašnjim priznanjem najviše crkvene i svjetovne vlasti na europskome kršćanskom Zapadu.

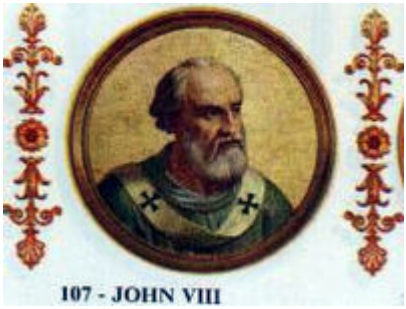

Papa Ivan VIII.

Suradnja papinstva nastavlja se i u narednim desetljećima s prvim hrvatskim kraljem Tomislavom (925. – 928.), kojemu papa Ivan X. (914. – 928.) na Splitskome crkvenom saboru 925. godine priznaje naslov kralja te odobrava uporabu glagoljice na prostoru njegove vladavine. Dvije godine kasnije, 928. godine, isti papa splitskomu nadbiskupu priznaje jurisdikciju po cijeloj hrvatskoj državi od Jadrana do Drave, čime uspostavlja jedinstvenu crkvenu pokrajinu. Time se u crkvenome smislu ujedinjuje Dalmacija sa sjevernom Hrvatskom, što čini temelj duhovnoga i kulturnoga jedinstva tih prostora narednih stoljeća.

Papa Ivan X.

Papa Grgur VII. (1073. – 1085.), veliki vizionar ujedinjene Europe i svijeta, kao glavni autoritet za postav-

Papa Grgur VII.

ljanje svjetovnih vladara 1075. godine po poslaniku opatu Gebizonu šalje svojemu savezniku hrvatskomu kralju Dmitru Zvonimiru (1075. – 1089.) kraljevsku krunu kojom je okrunjen u crkvi sv. Petra u Solinu, te se isti vladar obvezuje na vjernost papi.

Pape u službi obrane glagoljice i očuvanju pobožnosti Hrvata

U tijeku višestoljetne pisane komunikacije, poslanika i pisanih povelja, obilatih iskazivanja vjernosti i prijateljstva došlo je i do prvoga dolaska jednoga pape na hrvatsko tlo. To je bio papa Aleksandar III. (1159. – 1181.), kojega je 1177. godine nevrijeme na putu prema Veneciji, kamo se uputio na sklapanje mira s carem Fridrikom I. Barbarossom (1152. – 1190.), bacilo na drugu stranu Jadrana. Papa je u zadarsku luku pristao 12. ožujka iste godine gdje su ga, prema opisu kardinala Bozona iz papinske pratnje, građani dočekali hvalama i praćenoga pjesmama na hrvatskome jeziku proveli na bijelome konju kroz grad.

Nakon pape Ivana X. koji je u 10. stoljeću utemeljio podupiranje Svete stolice u očuvanju glagoljice i kasniji nasljednici svetoga Petra nastavljaju taj put. Tako papa Inocent IV. (1243. – 1254.) daje 1248. godine povlasticu glagoljanja senjskomu biskupu Filipu na prostorima gdje postoji taj običaj, čime je to dopuštenje otada nadalje vrijedilo ne samo za niži nego i za najviši kler. Shodno tome, postavljeni su preduvjeti za „zlatni vijek hrvatske glagoljske kulture“ koji preko tiskanja prvoga misala na hrvatskome jeziku i glagoljici 1483. godine kulminira uspostavom i djelovanjem glagoljske tiskare modruškoga biskupa Šimuna Kožičića Benje (1460. – 1536.) u Rijeci 1531. godine.

U vrijeme Avinjonskoga sužanjstva (1309. – 1378.), kada su pape stolovali u Avignonu, papa Urban V. (1362. – 1370.) ostvario je posebnu vezu s Hrvatima. Naime, papa je na svojem povratku u Rim susreo hrvatske hodočasnike u poznatome marijanskom svetištu Loretu te im je, ganut njihovom pobožnošću i odanošću, po franjevcu Bonifaciju poslao čudotvornu sliku Majke Božje kojoj se i danas hodočasti na Trsat.

Papa Aleksandar III.

„Predziđe kršćanstva“ – pape pomažu u obrani od Osmanlija i prvo utočište hrvatskih hodočasnika u Rimu

U razdoblju osmanskih osvajanja (1463. – 1593.) papinska ruka pomoći i podrške Hrvatima također je prisutna. Tako je papa Pio II. (1458. –

1464.), koji je bio izrazito povezan s hrvatskom velikaškom obitelji Frankapan, dopustio Stjepanu Frankapanu 1460. godine premještanje biskupskoga sjedišta iz Krbave u frankapanski Modruš, čime nastaje Modruška biskupija, a iste godine papa na molbu Stjepanova brata Sigismunda osniva biskupiju u Otočcu. Radi obrane od Osmanlija, papa je pozvao europske vladare u Mantovu na dogovor o zajedničkome protuudaru, a tu je bio prisutan i spomenuti Stjepan Frankapan s krbavskim biskupom (i prvim modruškim) Franjom, koji je u Hrvatsku donio novac koji je papa poslao za obranu. Papa je i dalje podupirao protuosmanlijsku obranu pomažući ugarsko-hrvatskome kralju Matiji Korvinu (1458. – 1490.) u potiskivanju Osmanlija iz Bosne 1463./1464. godine.

Papa Pio II.

Papa Leon X.

I naredni pape daju podršku hrvatskomu plemstvu i kleru u borbi protiv Osmanlija. Tako papa Leon X. (1513. – 1521.) u pismu skradinskomu biskupu Tomi Nigeru 1519. godine ohrabruje Hrvate te bana i biskupa Petra Berislavića (1513. – 1520.), a Hrvatsku naziva predziđem kršćanstva – *antemurale christianitatis*.

Nakon svesrdne višestoljetne pomoći papinstva u obrani Hrvatske, krajem 16. stoljeća papa Siksto V. (1585. – 1590.), koji je rođen u kraju naseljenom izbjeglicama s hrvatskih prostora, u Rimu uz rijeku Tiber gradi crkvu i gostinjac za hrvatske hodočasnike.

Uz taj gostinjac, u kojem su boravili mnogi hrvatski studenti i znanstvenici poput Ivana Lučića Luciusa (1604. – 1679.), oca hrvatske povi-

Papa Siksto V.

jesne znanosti, kao i mnogi svećenici, biskupi i teolozi, kasnije će se razviti kaptol, a zatim, početkom 20. stoljeća, točnije 1901. godine, taj će gostinjac ukinuti te osnovati Zavod sv. Jeronima za izobrazbu hrvatskih svećenika. Krajem 16. stoljeća, 1599. godine, prema uputama pape Klementa VIII. (1952. – 1605.) u Rimskome kolegiju osniva se Akademija hrvatskoga jezika (koji je tada nazivan i ilirskim jezikom) za svećeničke pripravnike koji će djelovati u hrvatskim krajevima, a za prvoga profesora postavljen je hrvatski svećenik isusovac Bartol Kašić (1575. – 1650.) koji je 1604. godine u Rimu za studente objavio prvu hrvatsku gramatiku.

Uloga papa u uspostavi hrvatske crkvene hijerarhije i odnosi s Marijom Bistricom

Uz već postojanu povezanost papinstva i Hrvata, u 18. stoljeću dolazi i do intenzivnijega odnosa i povezanosti same Marije Bistrice i papinstva. Vrhovni poglavari Rimokatoličke Crkve nastojali su raznim povlasticama potaknuti hodočasnike na štovanje Majke Božje Bističke tako što su bističkomu svetištu podarili prošteničke povlastice. Papa Benedikt XIV. (1740. – 1758.) bio je posebno zaslužan za štovanje Blažene Djevice Marije u Katoličkoj Crkvi. On je 1750. godine podijelio povlasticu potpunoga oprosta svim bističkim hodočasnicima koji se ispovjede, pričeste i izmole propisane molitve po nakani Svetoga Oca za mir i slogu kršćanskih vladara. Papa Klement XIII. (1758. – 1769.) je pak na molbu župnika Pavla Juraka odobrio osnivanje bratovštine sv. Škapulara u bističkome prošteništu.

Papa Benedikt XIV.

Papa Klement XIII.

U 19. stoljeću pored nenadanoga posjeta Hrvatskoj pape Pija VII. (1800. – 1823.), koji se na putu prema Rimu zbog nevremena sklonio na ušću rijeke Mirne 1800. godine, događaju se posredstvom papinstva značajne promjene na crkveno-administrativnome planu hrvatskih povijesnih prostora. Tako se 1852. godine zbio važan događaj za hrvatski narod – osnovana je Zagrebačka nadbiskupija i metropolija. Naime, od svoga osnutka pa sve do te godine, Zagreb se nalazio unutar mađarskih metropolija (Ostrogon i Kaloča), a papa Pio IX. (1846. – 1878.) navedene 1852. godine na prijedlog bana Jelačića i Bečkoga dvora podiže Zagreb na rang nadbiskupije i metropolije te za njezine područne biskupije određuje Senjsku i Modrušku ili Krbavsku, Đakovačku ili Bosansko-srijemsku te Križevačku (grkokatoličku) biskupiju. Prvi zagrebački nadbiskup bio je Juraj Haulik (1853. – 1869.), koji je svečano ustoličen 8. svibnja 1853. godine u Zagrebu. I papa Lav XIII. (1878. – 1903.) nastavlja suradnju s hrvatskim narodom te pored osnivanja redovite crkvene hijerarhije u Bosni i Hercegovini i osnivanja Vrhbosanske (Sarajevske) nadbiskupije 1881. godine, uspostavlja i veze s Marijom Bistricom. Naime, papa Lav XIII., inače poznat kao papa koji se zalagao za društvene promjene i socijalnu pravdu, ušao je u povijest bistričkoga prošteništa time što je Majci Božjoj Bistričkoj poklonio bogato zlatno podnožje koje se čuva u crkvenoj riznici.

Papa Pio IX.

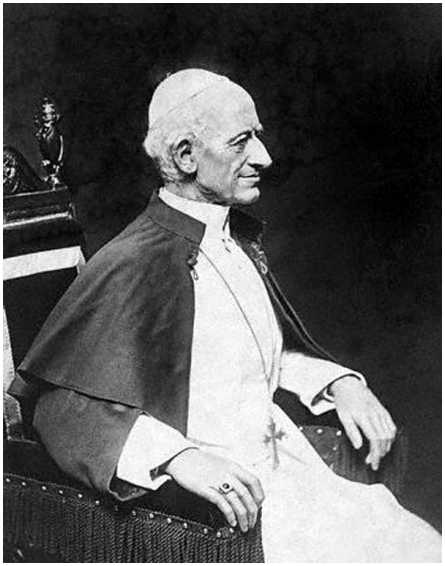

Papa Lav XIII.

Papa Pio XI.

Odanost hrvatskog naroda i mladeži Svetoj stolici i Majci Božjoj – Kraljici Hrvata

Početkom 20. stoljeća, točnije 1900. godine, hrvatska mladež (oko 160 000 mladića i djevojaka) odaziva se pozivu pape Lava XIII. te obavlja posvetu Srcu Isusovu, a iste godine predstavnici mladeži hodočaste u Rim i predaju papi na dar album sa 160 000 potpisa i zlatno srce. Nekoliko desetljeća kasnije, 1925. godine, mladež ponovno hodočasti u Rim kada bl. Ivan Merz (1896. – 1928.), povodom Svete jubilarne godine, organizira hodočašće u Rim kojim se hrvatski mladi hodočasnici priključuju Međunarodnome hodočašću mladeži. Osim na razini države, vidljiva je i povezanost Rima i Svete stolice s marijanskim svetištem Marijom Bistricom. Naime, za vrijeme župnika Matije Seigerschmieda (1921. – 1941.), na traženje zagrebačkoga nadbiskupa Antuna Bauera (1914. – 1937.), papa Pio XI. (1922. – 1939.) svojom odredbom 4. prosinca 1923. godine proštenišnoj i župnoj crkvi u Mariji Bistrici dodjeljuje naslov i prava manje bazilike (*basilica minor*), koji se dodjeljuje samo značajnijim katedralama i svetištima.

Upravo u ovo vrijeme Marija Bistrica postaje i mjesto stjecanja triju simbola pobožnosti hrvatskoga naroda: Majke Božje Bistričke – Kraljice Hrvata, nadbiskupa Alojzija Stepinca i poglavara Svete stolice. Tako je zavjetni kip Majke Božje Bistričke svečano okrunjen u jubilejskome slavlju 250. obljetnice Svetišta Majke Božje Bistričke, a slavlju koje se odvijalo 7. srpnja 1935. godine prigodom zagrebačkoga hodočašća, predvođenoga

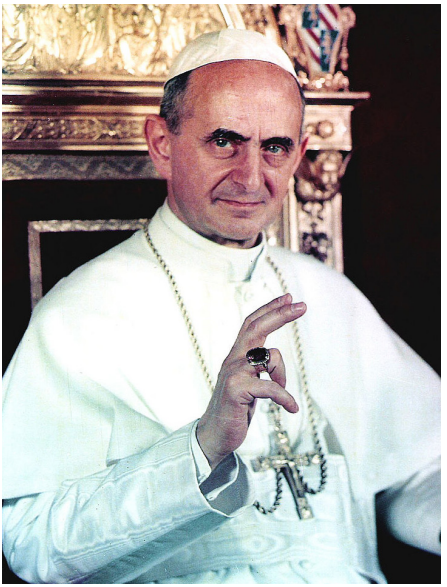

Papa Pavao VI.

nadbiskupom Antunom Bauerom i nadbiskupom-koadjutorom Alojzijem Stepincem, prisustvovalo je više od 30 000 hodočasnika. Tada prisutnoga nadbiskupa-koadjutora upravo će papa Pio XII. (1939. – 1958.), u teškim godinama njegova progona, 1953. godine proglasiti kardinalom. Dva desetljeća kasnije papa Pavao VI. proglašava u Rimu 1970. godine prvoga hrvatskog sveca, šibenskoga franjevca, misionara i mučenika Nikolu Tavelića (1340. – 1391.).

Pape proglašavaju prve hrvatske svece i podupiru Mariju Bistricu u očuvanju marijanske pobožnosti i obilježavanju velikih jubileja

Nakon teških vremena Drugoga svjetskog rata i progona kardinala Stepinca, Marija Bistrica i dalje ostaje okosnica vjerskoga i nacionalnoga identiteta Hrvata uz veliku potporu Svete stolice. Tako je prvi veliki hodočasnički skup u Mariji Bistrici održan na blagdan Velike Gospe 15. kolovoza 1971. godine. Bio je to završetak VI. Međunarodnog mariološkog kongresa (koji je održan u Zagrebu od 6. do 12. kolovoza) i XIII. Marijanskog međunarodnog kongresa (koji je održan u Zagrebu od 12. do 14. kolovoza). Oba je kongresa organizirala Papinska međunarodna marijanska akademija na čelu s hrvatskim franjevcem, suutemeljiteljem i prvim predsjednikom Papinske međunarodne marijanske akademije u Rimu o. Karlom Balićem. Na euharistijskome slavlju, koje je predvodio poseban izaslanik pape Pavla VI. (1963. – 1978.) kardinal i bivši zagrebački nadbiskup Franjo Šeper (1960. – 1968.), koji je 1968. godine postao pročelnikom Kongregacije za nauk vjere, okupilo se oko 15 000 hodočasnika. Nakon toga, u prosincu 1971. godine, Biskupska konferencija Jugoslavije proglasila je Mariju Bistricu Hrvatskim nacionalnim svetištem.

Povodom „Branimirova jubileja“ 1979. godine kada se, na temelju višestoljetnih povijesnih korijena odanosti Hrvata Svetoj stolici, slavilo 1 100 godina te vjernosti, papa Ivan Pavao II. (1978. – 2005.) u bazilici sv. Petra u Rimu, u nazočnosti hrvatskih biskupa i desetak tisuća hrvatskih hodočasnika, prvi put u povijesti služi svetu misu i izriče govor upravo na hrvatskome jeziku. Isti papa u Rimu 1983. godine proglašava svetim hrvatskoga kapucina Leopolda Bogdana Mandića (1866. – 1942.).

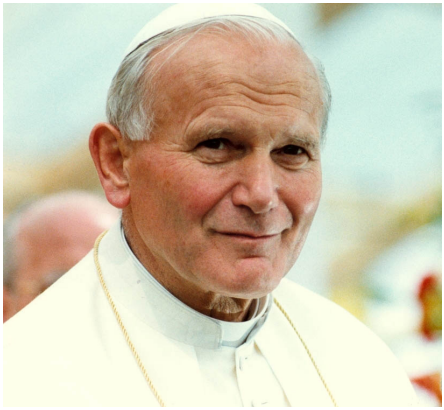

Papa Ivan Pavao II.

Marija Bistrica bila je i ostala jedno od najvažnijih središta obilježavanja i štovanja višestoljetne veze Rima i Hrvata. Tako je 9. rujna 1984. godine održan veliki hodočasnički skup u Mariji Bistrici na kojem se okupilo oko 400 000 hodočasnika povodom završnoga slavlja *Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata*. Slavlje je tijekom devet godina uključivalo razne obljetnice od pokrštenja Hrvata do tristote obljetnice pronalaska Marijinoga kipa u Mariji Bistrici (1583. – 1984.). Završno slavlje bio je Nacionalni euharistijski kongres (NEK) koji je predvodio, budući da političke okolnosti nisu dopuštale papinu nazočnost, bečki nadbiskup i kardinal Franz König (1956. – 1985.). Kongres je potaknuo hrvatske biskupe da traže od Svete stolice uvođenje blagdana Majke Božje Bistričke, te je, nakon odobrenja u Rimu 1987. godine, 13. srpnja određen za blagdan i svetkovinu Majke Božje Bistričke.

Iste godine, na blagdan Gospe Karmelske (16. srpnja), uz blagoslov i pomoć pape Ivana Pavla II. obnovljena je stoljetna tradicija hrvatskoga gostinjca u Rimu. Utemeljen je novi Dom hrvatskih hodočasnika (*Domus Croata*) zahvaljujući suradnji i darovima Hrvata iz cijeloga svijeta. Utemeljenje je inicirao i ostvario dr. Božidar Nagy, hrvatski svećenik isusovac.

Pape Ivan Pavao II., Benedikt XVI. i Franjo – veliki prijatelji Hrvata

Zahvaljujući izričitomu zalaganju pape Ivana Pavla II., Vatikan 13. siječnja 1992. godine među prvima priznaje Hrvatsku kao samostalnu i neovisnu državu, što je potaknulo i ostale države svijeta da to učine. Za vrijeme Domovinskoga rata, papa je suosjećao s Hrvatima i neprekidno apelirao na prekid sukoba i napada na Hrvatsku. U tim ratnim okolnostima i apelima za mir, 10. i 11. rujna 1994. godine uslijedio je njegov prvi posjet Hrvatskoj. Već prigodom ovoga posjeta Hrvatskoj, 1994. godine, Ivan Pavao II. dolazi u doticaj s Marijom Bistricom jer blagoslivlja kamen temeljac koji je godinu dana kasnije kardinal Franjo Kuharić položio u temelje novoga karmelićanskog samostana, izgrađenoga iza marijabističke Kalvarije. Podizanje samostana u Mariji Bistrici zamislio je još 1941. godine Alojzije Stepinac koji je sestre karmelićanke u Hrvatsku doveo 1939. godine, a u Mariji Bistrici su se nastanile na dan njegove beatifikacije 3. listopada 1998. godine.

Drugi posjet pape Hrvatskoj dogodio se 1998. godine, nakon što je godinu ranije, 1997., posjetio Sarajevo i Hrvate u Bosni i Hercegovini. Prilikom ovoga drugog posjeta Hrvatskoj, papa je pohodio Mariju Bistricu gdje je 3. listopada proglasio kardinala Alojzija Stepinca blaženim. Taj najsvečaniji čin proglašenja kardinala Alojzija Stepinca blaženim, temeljio se, pored ostalog, i na povijesnoj tradiciji prijateljstva Svete stolice i hrvatskoga naroda, a povijesni simboli višestoljetne kulture i pripadnosti kršćanskomu Zapadu bili su prisutni na prikladnim misalima, oltaru, ornamentici, pa čak i na samim hodočasničkim ulaznicama. U duhu te kulture i tradicije, naredne 1999. godine, hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman 28. listopada posljednji put posjećuje Rim i papu gdje u Vatikanskim muzejima otvara povijesnu izložbu *Hrvati – kršćanstvo – kultura - umjetnost*. Treći posjet pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj zbiva se 2003. godine kada u Dubrovniku proglašava blaženom časnu sestru Mariju Petković (1892. – 1966.), utemeljiteljicu redovničke zajednice Kćeri Milosrđa sv. Franje, a zatim u Banja Luci također proglašava blaženim i velikoga promicatelja veza Hrvata s Rimom – Ivana Merza.

Povezanost papa i hrvatskoga naroda prisutna je i čvrsta i dalje te poglavari Svete stolice nastavljaju posjećivati Hrvatsku. Tako je papa Benedikt XVI. (2005. – 2013.) posjetio Hrvatsku 4. i 5. lipnja 2011. godine pod geslom *Zajedno u Kristu* čime se pokazuje to stoljećima dugo prijateljstvo Hrvata i papinstva preko Krista kao temeljnoga simbola kršćanske vjere i odanosti. Spomenutu tradiciju i neprekinutu vezu nastavlja i sadašnji papa Franjo koji na poziv državnoga vrha Republike Hrvatske planira svoj skorašnji dolazak u našu domovinu.

Papa Benedikt XVI.

LITERATURA

Bekavac Basić, Ivan. 2003. Uloga franjevaca provincije Presvetog Otkupitelja u proglašenju Svetišta Majke Božje Bističke Hrvatskim nacionalnim svetištem. *Hrvatsko zagorje*, vol. 6. 122−136.

Buturac, Josip. 1993. *Marija Bistrica 1209 − 1993*. Nacionalno svetište Majke Božje Bističke. Marija Bistrica.

Jurišić, Ivan; Navračić Nikola. 2009. *Marija Bistrica: 800 godina: 1209. – 2009.* Slovo. Zagreb.

Klaić, Vjekoslav. 1974. *Povijest Hrvata*, sv. 1–5. Nakladni zavod Matice hrvatske. Zagreb.

Nagy, Božidar. 2014. Rim i Hrvati kroz povijest. Essehist god. 6, br. 6. 132−138.

Nazor Ante; Ladić Zoran. 2003. *Povijest Hrvata − ilustrirana kronologija*. Multigraf. Zagreb.

Noršić, Vjekoslav. 1949. *Povijest župe Marija Bistrica* (strojopis). Nacionalno svetište Majke Božje Bistričke. Marija Bistrica.

Petrač, Božidar; Šanjek, Franjo. 1995. *Ivan Pavao II. i Hrvati*. Alfa. Zagreb.

Šanjek, Franjo. 2004. *Latinska paleografija i diplomatika*. Hrvatski studiji. Zagreb.

Vajdner, Josip. 2013. Pape i Hrvati: od Ivana IV. (640. − 642.) do Benedikta XVI. (2005. − 2013.). *Hrvatska riječ.* https://www.hrvatska-rijec.com/pape-i-hrvati-od-ivana-iv-640-642-do-benedikta-xvi-2005-2013/ (pristupljeno 18. srpnja 2018.).

Snježana Husinec

ALOJZIJE STEPINAC – BLAŽENI HODOČASNIK U SVETIŠTE MAJKE BOŽJE BISTRIČKE

U nizu mnogih izvanrednih događaja kojima se tijekom više stotina godina očitovao katolički i nacionalni identitet hrvatskoga naroda, proglašenje blaženim nadbiskupa zagrebačkoga kardinala Alojzija Stepinca (1898. – 1960.) zasigurno zauzima sasvim posebno mjesto. Kad je 3. listopada 1998. tijekom svoga drugog pastoralnog posjeta Hrvatskoj Sveti Otac papa Ivan Pavao II. u svečanome činu beatifikacije izgovorio: „Našom apostolskom vlašću dopuštamo da se sluga Božji Alojzije Stepinac od sada naziva blaženim…“[1], bio je to znak pobjede istine, pravde i borbe za dostojanstvo svakoga čovjeka. „U osobi se novoga blaženika spaja […] cjelokupna tragedija koja je pogodila hrvatsko pučanstvo i Europu tijekom ovoga stoljeća…“[2], naglasio je tom prigodom u svojoj propovijedi papa Ivan Pavao II. Stepinac je svojim beskompromisnim zauzimanjem za poštivanje čovjeka, ljubav prema bližnjemu i snažnom vjerom u Boga bio primjer svomu narodu i svojevrsni orijentir u bremenitim povijesnim razdobljima. U vrijeme ratnih stradanja Drugoga svjetskog rata hrabro je branio sve izbjeglice i progonjene i njihova temeljna ljudska prava neovisno o narodnosti i vjeri svake osobe. Nakon rata usprotivio se zahtjevu komunističkoga režima da hrvatsku Katoličku Crkvu odvoji od Rima te je zatim u montiranome procesu bio osuđen na dugogodišnji zatvor. U svim teškim trenucima koje je proživljavao braneći kršćanske i humanističke vrijednosti, hrvatski narod i Katoličku Crkvu, vodila ga je duboka vjera u pomoć i zaštitu Majke Božje. Na Marijinu zaštitu upućivao je i svoje vjernike, često upravo iz mjesta gdje je kasnije proglašen blaženim − iz Svetišta Majke Božje Bističke.

Stepinčeve veze s Marijom Bistricom

Blaženi Alojzije Stepinac bio je višestruko povezan sa Svetištem Majke Božje Bističke. Osim osobne vjerničke potrebe za blizinom Majke Božje u njezinu višestoljetnome svetištu u Mariji Bistrici, Stepinac se već od svoga biskupskog posvećenja 24. lipnja 1934. godine na različite načine zalaže za čašćenje Majke Božje Bističke i kod svojih vjernika: obnavlja hodočašća grada Zagreba te potiče rast i razvoj Svetišta želeći od njega učiniti hrvatski Lurd, Loreto, Čenstohovu. Duboko prožet pobož-

1 Bula pape Ivana Pavla II. o proglašenju blaženim sluge Božjega Alojzija Stepinca, MBAS 245.

2 Propovijed sv. pape Ivana Pavla II. u Mariji Bistrici 1998. godine. http://stepinac.zg-nadbiskupija.hr/hr/rekli-su-o-stepincu/pape/sveti-ivan-pavao-ii-papa/216. (pristupljeno 13. srpnja 2018.)

nošću prema Mariji od najranije mladosti, iz Marije Bistrice potiče vjernike na zagovor Majci Božjoj u živoj vjeri da će Marija pružiti pomoć hrvatskomu narodu i Katoličkoj Crkvi u složenim političkim prilikama onoga doba.

Krunjenje kipa Majke Božje Bističke

Mladi nadbiskup-koadjutor Alojzije Stepinac imao je prvu značajnu ulogu u Mariji Bistrici 1935. godine prigodom jubilejskoga slavlja 250. obljetnice drugoga našašća čudotvornoga kipa Majke Božje Bističke i njegova postavljanja na glavni oltar župne crkve.

Mladi nadbiskup-koadjutor Alojzije Stepinac predvodi posvetnu molitvu 1935.

U okviru zagrebačkoga hodočašća 7. srpnja te godine, kip Majke Božje Bističke i maleni Isus okrunjeni su krunama salivenim od zlata i dragoga kamenja koje je darovao hrvatski narod.[3] Svečani obred krunjenja kipa kojim je Majka Božja Bistrička proglašena Kraljicom Hrvata obavio je nadbiskup Bauer, a dužnost i čast propovijedanja u toj svečanoj prigodi pripala je dr. Alojziju Stepincu. Stepinac, već tada omiljen u narodu, pozdravljen je burnim pljeskom prisutnih 30 000 hodočasnika iz cijele Hrvatske. U propovijedi, u kojoj i ovaj put Stepinac hrabri narod i upućuje ga na vjerno i iskreno štovanje Marije, izražava želju „da ovo izvanjsko jubilejsko slavlje Majke Božje označi početak novog i dubljeg preporoda našega naroda“[4].

Od krunjenja kipa hodočašća vjernika iz cijele Hrvatske u Mariju Bistricu postaju još brojnija i svečanija, a povećana je i briga oko uređenja Marije Bistrice. Poticaj za oboje već je sredinom 1930-ih dao Alojzije Stepinac.

3 Usprkos ekonomskoj krizi brojni vjernici odazvali su se pozivu da daju doprinos za izradu krune Majke Božje Bističke i maloga Isusa. Poklanjali su uglavnom zlatni i briljantni nakit. Kruna je izrađena po uzoru na hrvatsku kraljevsku krunu iz XI. st. s reljefa splitske krstionice. Kao i samo krunjenje, kruna je imala veliki značaj za učvršćivanje hrvatske nacionalne svijesti.

4 O jubileju Majke Božje Bističke vidi Kl 86 (11. srpnja 1935), br. 28. str. 344, kod Batelja 2010: 89.

Stepinac na vrhu Kalvarije
s prebendarom Pavlom Jesihom 1937. godine

Oživljavanje hodočašća u Mariju Bistricu

Već 1934. Stepinac značajno oživljava hodočašće vjernika grada Zagreba u Mariju Bistricu i daje mu posve novu dimenziju i značaj. To čini svojom odlukom da kao pravi pastir pješači sa svojim hodočasnicima čime postaje prvi zagrebački nadbiskup koji u Mariju Bistricu dolazi kao hodočasnik-pješak. Stepinac vodi svoje stado 43 km dugim putom od crkve sv. Marka, Maksimirskom ulicom, preko Čučerja, Kašine i Laza. U zapisu u svome *Dnevniku* tada otkriva svoju snažnu povezanost s Majkom Božjom Bistričkom i svoj motiv za pješačenje u Mariju Bistricu: „Odlučio sam da idem i sam pješice da se zahvalim Majci Božjoj za nebrojene milosti koje sam po Njoj primio u životu i izmolim novih milosti za svoj teški položaj.“[5] Izražava i želju da prvim ovakvim hodočašćem započne tradicija koja će trajati i koju će slijediti i njegovi nasljednici. Stepinčev primjer slijedio je te godine do tada neviđeni broj oduševljenih vjernika. Vjerničko je mnoštvo bilo toliko da nije bilo moguće formirati procesiju do svetišta. Stepinac primjećuje u svome *Dnevniku* da su se i sami „Bistričanci čudili iznenađeni koliko im je Zagrepčana došlo na hodočašće”[6].

„Ja idem k Majci Božjoj Bistričkoj da joj zahvalim za bezbroj milosti koje mi je iskazala u mome životu.“
Alojzije Stepinac, 9. srpnja 1934.

Stepinac je ostao vjeran svojemu zavjetu u svim teškim godinama koje su slijedile i ostao hodočasnik-pješak na čelu zavjetne procesije Zagrep-

5 Stepinac 1998: 22.

6 Stepinac 1998: 24.

čana sve do 1945. godine. Nakon toga, zbog zabrane kretanja izvan Zagreba, to više nije mogao. Procesije su od tada uvijek brojne i broje čak do 20 000 vjernika, koliko ih je bilo 1940. godine. Zbog ratnih neprilika hodočašće je osobito teško bilo organizirati 1944. i 1945. godine. Tada je i broj hodočasnika bio znatno manji. No, nadbiskup Stepinac tada s još više žara potiče vjernike da hodočaste u Mariju Bistricu „makar i uz cijenu života“[7]. Iz Marije Bistrice kontinuirano šalje poruke ohrabrenja: „(…) [A]ko se budemo čvrsto držali naše nebeske zaštitnice, bit ćemo spašeni.“[8]

Tijekom svih tih godina hodočašća su bila ometana i omalovažavana od strane onih kojima su bistričke procesije bile trn u oku. Osobito burnu reakciju izazvala je svečanost krunjenja Majke Božje Bistričke. Tom je prigodom u beogradskim novinama *Pravda* vrlo izravno napadnuto štovanje i hodočašćenje Majci Božjoj Bistričkoj i dragocjenost same krune, a Marija Bistrica nazvana „rentabilnom industrijom“ i „spekulacijom“. Taj se napad tumačio kao pokušaj razjedinjenja hrvatskoga naroda koji je kroz svečanost krunjenja Majke Božje pokazao svoju složnost i jedinstvo te odanost vjeri svojih predaka. *Hrvatska straža* pisala je 17. srpnja 1935. godine „da se hrvatsko selo i grad u Mariji Bistrici natječu u pobožnoj molitvi Majci Božjoj“[9].

Obnova Svetišta

Nadbiskupu Stepincu dobro je bio poznat veliki duhovni značaj bistrič-

7 Alojzije Kardinal Stepinac, nadbiskup zagrebački, *Propovijedi, govori, poruke (1941.-1946.)*. Uvod napisali Batelja, J. i Tomić, C., Zagreb, 1996., str. 218, kod Batelja 2010: 117.

8 *Propovijedi II*, str. 221, kod Batelja 2010: 117-118.

9 O tekstu *Pravda protiv Marije Bistrice* vidi u: Stepinac 1998: ”, HS, VII. (17. VII 1935.), str. 1, Dnevnik, sv. I., str. 196.

Izgled Svetišta Majke Božje Bistričke prije Drugog svjetskog rata

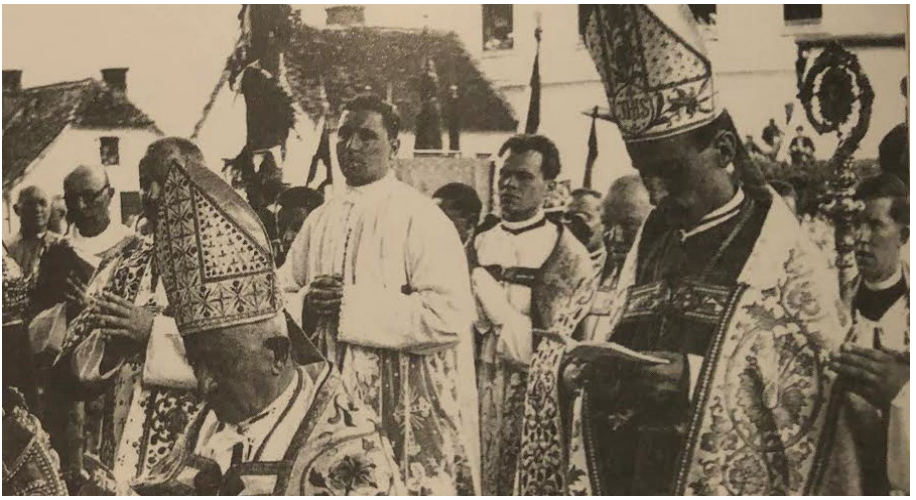

Nadbiskup Stepinac blagoslivlja hodočasnike grada Varaždina u Mariji Bistrici 1939. godine

koga svetišta za sve hrvatske katolike. Smatrao ga je najznačajnijim vjerskim i kulturnim spomenikom hrvatskoga naroda te mjestom „mnogih izvanrednih milosti, kamo su Hrvati iz bliza i daleka upirali svoje oči“[10]. Zatekao ga je, međutim, u lošem stanju i premalenoga za primanje sve većega broja hodočasnika. Stoga je Svetište naumio temeljito obnoviti i „umjetnički oplemeniti, kako odgovara njegovom vjerskom i obće narodnom značaju“[11]. Želja mu je bila urediti Mariju Bistricu po uzoru na druga marijanska svetišta u svijetu poput Lurda i Loreta i time ga učiniti istinskim mjestom susreta s Bogom.[12]

„Svetište će biti veličanstven spomenik cijeloga naroda Majci Božjoj i ponos hrvatskih katolika i njihovog svećenstva.“

Alojzije Stepinac u pismu o uređenju Svetišta, svibanj 1943.

Prve korake poduzima krajem 1939. godine s namjerom da Svetište pripremi za jubilarnu hrvatsku godinu 1940. u kojoj se slavila 1 300-ta obljetnica veza hrvatskoga naroda sa Svetom stolicom. Namjera mu je iz prostora pred crkvom ukloniti sve što ometa bogoslužje i hodočasničke pobožnosti te urediti Svetište i bistričku Kalvariju.[13] Želio je da vlada red da se vjernici „duhovno što više okoriste“[14].

10 Pismo nadbiskupa Stepinca o uređenju Svetišta Majke Božje Bistričke *Dragi u Kristu brate!* napisano u svibnju 1943. vidi u:CP, sv. XI., str. 131-132, kod Batelja 2010: 201.

11 Pismo nadbiskupa Stepinca dr. Nikoli Mandiću, predsjedniku hrvatske državne vlade napisano 15. lipnja 1944. CP, sv. CX, str. 3580-3581, kod Batelja 2010: 161.

12 “(…) [N]ijedna crkva u Hrvatskoj“, tvrdio je Stepinac u pismu isusovcu Stjepanu Sakaču od 17. rujna 1940. „nema toliki priliv hodočasnika iz svih krajeva kao Marija Bistrica. Ljetos ih je bilo do sada 150.000 na hodočašću.“ Vidi u: Batelja 2010: 173.

13 Prema nekim izvorima poticaje za izgradnju same Kalvarije dali su tadašnji bistrički župnik mons. Matija Seigerschmied i zagrebački kanonik dr. Pavao Lončar, koji je niz godina bio organizator i voditelj hodočašća u Lurd.

14 Stepinac u pismu isusovcu Stjepanu Sakaču od 17. rujna 1940, CP, sv. XI., str. 115-116, kod Batelja 2010: 183.

Cjelokupna crkvena i društvena javnost s oduševljenjem je poduprla nadbiskupov plemeniti naum i odazvala se molbi koju je Stepinac javnosti uputio već u studenome 1939. godine, a 30. travnja 1942. kao potporu Stepincu novi je poziv objavio i *Katolički list*.[15] Na poziv se odazvalo ukupno 540 hrvatskih župa, a donacije su dali i mnogi pojedinci.

Zahvaljujući Stepinčevu velikom entuzijazmu i odlučnom zauzimanju, Marija Bistrica je zagrebačke hodočasnike već u srpnju jubilejske 1940. godine dočekala u sasvim novome ruhu. Trgovački šatori s glavnoga su trga premješteni u pokrajnje ulice, a zabavni sadržaji uklonjeni i smješteni izvan mjesta. O osobnome trošku nadbiskupa, a s ciljem dodatnoga poticanja pobožnosti, bio je napravljen i novi križni put. Stepinac ga je osobno blagoslovio 7. srpnja 1940. godine.

Iste godine u mjesecu studenome položen je i kamen temeljac za izgradnju kapele sv. Petra. Ona je trebala osigurati dodatni prostor za pričešćivanje i do 1 000 vjernika. Kapela je bila završena već do zagrebačkoga hodočašća sljedeće, 1941. godine. Izgrađena je u starohrvatskome stilu s drvenim stropom i korom, na mjestu gdje se do tada nalazila seoska gostionica. Interijer kapelice bio je obogaćen umjetničkim sadržajima. Na žalost, nisu nikada dovršene fre-

15 „Moja želja, da svetište Majke Božje Bistričke postane hrvatsko narodno Svetište, odjeknula je radošću i oduševljenjem u srdcima hrvatskih katolika“, napisao je Stepinac u okružnom pismu u svibnju 1943. u kojem je tumačio plan uređenja prošteništa u Mariji Bistrici. CP, sv. XI., str. 131-132, kod Batelja 2010: 201.

Prva postaja novopostavljenog križnog puta

ske hrvatskih slikara za koje su nacrti već bili izrađeni.

Usprkos dobromu odvijanju početnih etapa, Stepinac je vrlo brzo uočio da će za ostvarenje cjelovite obnove Svetišta, koju je imao na umu i kojom su se trebale zadovoljiti različite hodočasničke potrebe velikoga broja vjernika, biti nužne velike organizacijske snage. Stoga je uz blagoslov pape Pija XII. 10. travnja 1942. godine osnovao ustanovu *Naša draga svetišta* (*NADASVE*). Ustanova se brinula o svim daljnjim radovima na bističkome svetištu, uključujući i dovršenje križnoga puta.

Poput prve, i ostalih 13 postaja[16] križnoga puta naručeno je u Carrari u sjeverozapadnoj Italiji.[17] Skulpture su se izrađivale od bijeloga kararskog mramora u prirodnoj veličini i na visokim postoljima. Kod dvanaeste postaje bila je predviđena jednostavna oltarna menza. Isusov lik je za bističku Kalvariju prvi put klesan prema onome na Torinskome platnu kako bi što više odgovarao stvarnomu Isusu u vrijeme njegova života. Model svake postaje prije početka izrade fotografirao se i slao nadbiskupu Stepincu na odobrenje. Izradu prve postaje financirao je sam Stepinac, druge obitelj Heger, a treće Grad Zagreb. Trošak ostalih postaja obećali su svojim donacijama pokriti gradovi Varaždin, Osijek, Sarajevo, Đurđevac i Marija Bistrica.

U okviru uređenja Kalvarije uz križni put izgrađena je cesta od trga kako bi se osigurao ulaz na Kalvariju, te uređen put koji vodi kroz šumu na vrh Kalvarije. Stepinac je zamolio banske vlasti za regulaciju potočića ispod Kalvarije te uređenje perivoja oko serpentina, puta do Kalvarije i prostora između Kalvarije i župne crkve. Na samome početku kalvarijskoga prostora planirano je postavljanje kipa Majke Božje Bističke i izgradnja oltara na otvorenome. Na vrhu Kalvarije zamišljena je kapelica, a cijeli je prostor trebao biti obogaćen i izgradnjom ljetnoga kazališta. Obavljene su i predradnje za javni natječaj za proširenje bazilike, župnoga dvora i svetišta, izgradnju pavlinskoga samostana, izgradnja oltara na otvorenome, velika moderna prenoćišta za nekoliko tisuća hodočasnika i ostalih sakralnih i hodočasničkih sadržaja koje je „tražio hrvatski Lurd“[18]. Nacrti i ostale predradnje za uređenje Svetišta, kao i dužnost voditelja radova u ožujku 1943. godine povjereni su arhitektu Aleksandru Freudenreichu. Od travnja 1944. godine do travnja 1945. godine izrađuje se i vrlo ambiciozan generalni nacrt uređenja cijelog mjesta, u okviru kojeg je planirano rješavanje pitanja vodovoda, cesta, parkiranja i drugo. Nabavljen je moderan razglasni uređaj za crkvu.[19] Na terasi između bazilike i kapelice sv.

16 Stepinac je predvidio 14 postaja. Kasnije je na poticaj kardinala Šepera dodana 15.

17 Izrađivao ih je jedan od najboljih profesora Carrarske akademije Luisi di Pietra Santa.

18 *Katolički list*, 95 (1944.) 19, str. 223, kod Plukavec 2004: 151.

19 Svjestan velikoga broja hodočasnika koji se slijevaju u Mariju Bistricu, te istovremeno gledajući u budućnost očekujući i povećanje toga broja, Stepinac je vrlo dobro uočavao infrastrukturne i razne druge potrebe bističkoga svetišta te ga želio učiniti svetištem novoga doba.

Hegedušićeva freska Put u Egipat u bazilici Majke Božje Bistričke

Petra postavljen je spomen-križ. Započela je i priprema zidova u bazilici za freske za koje su nacrte i studije izradili eminentni hrvatski umjetnici: Krsto Hegedušić, Ivan Generalić, Željko Hegedušić i Ivan Režek.[20]

Križni put trebao je biti postavljen i u cijelosti uređen do kraja 1943. godine.[21] Druga je postaja doista stigla u Mariju Bistricu i bila postavljena 1942. godine, a treća i četvrta 1943. godine. Preostalih deset postaja nikada nije dopremljeno u Mariju Bistricu. Uništene su tijekom transporta prilikom bombardiranja željezničke postaje u Firenci.[22]

Stepinca, međutim, niti ratne neprilike niti poteškoće u izvedbi i preinake bez njegova znanja, te neredovito isplaćivanje vladine financijske pomoći[23] nisu spriječili da nastavi s radovima u Mariji Bistrici i da, dapače, obogaćuje postojeće planove novim sadržajima. Godine 1944. tako prihvaća prijedloge poznatoga arhitekta Jožeta Plečnika koji predlaže

20 Radovi na nekim freskama koje su nacrtima bile pripremljene nikada nisu započeti, a neki su ostali nedovršeni. Freske u bazilici tek su 2009. godine dovršili slikari Eugen Kokot i Egidije Budicin.

21 Državne vlasti posebnim su odobrenjem ustanovi *NADASVE* odobrile uvoz bističkoga križnog puta bez carine i ostalih davanja.

22 Križni put na bističkoj Kalvariji ostao je nedovršen sve do 1977. godine kada je započeo dovršetak bističke Kalvarije koji se protegnuo sve do 1990. godine, kada je dovršena i 15. postaja.

23 Vlada NDH obvezala se nabaviti potreban materijal i pribor za izradu freski u Svetištu te podmiriti troškove obnove Svetišta do iznosa od milijun kuna.

Crkva na otvorenom u Svetištu Majke Božje Bističke za koju je nadbiskup Stepinac uvidio potrebu i počeo s njezinom realizacijom još u vrijeme Drugog svjetskog rata danas njemu u čast nosi ime „Blaženi Alojzije Stepinac“

kapelica s 15 Otajstava sv. Krunice. Nadbiskup često boravi u Mariji Bistrici i osobno obilazi gradilište. Odvijanje obnove prati i stalnim kontaktima s vodstvom ustanove *NADASVE*, a više puta prima u audijenciju u Zagrebu i župnika Florijana Papića, općinskoga načelnika Josipa Milošića te općinskoga bilježnika Franju Kovačeka.

Višegodišnja nakana kardinala Stepinca bila je i obnoviti hrvatski red pavlina, velikih štovatelja Majke Božje, te njima povjeriti upravu Hrvatskoga narodnog svetišta u Mariji

izgradnju veće crkve uz postojeću, križni put pod arkadama u ravnici, a na brijegu iza Svetišta izgradnju 15

Reljef s prikazom krunjenja Majke Božje Bističke i križnog puta u Mariji Bistrici na sarkofagu bl. Alojzija Stepinca u zagrebačkoj katedrali

Slika blaženog Alojzija Stepinca u Crkvi na otvorenom

Bistrici. Stoga su početkom 1944. godine Zagreb i Mariju Bistricu posjetila dvojica pavlina iz Čenstohove u Poljskoj, Boguslav Tadeusz Strzelec i Wojciech Natkauski. Međutim, ratna su zbivanja osujetila plan njihova ostanka u Mariji Bistrici.

Marijino svetište u Mariji Bistrici kardinalu Alojziju Stepincu bilo je osobito pri srcu. Vidio je u njemu „naš veliki moralni kapital“ koji bi mogao „igrati veliku ulogu u moralnom preporodu naroda“[24] u teškim vremenima totalitarnih režima. Usprkos tome što su ga ratna zbivanja i nemila sudbina prekinuli u ostvarenju planova, i danas, 120 godina nakon Stepinčeva rođenja i 20 godina od beatifikacije, možemo slobodno ustvrditi da je zahvaljujući njegovim naporima bistričko svetište doživjelo veliki „preporod i uspon“[25]. Stepinčev san o Mariji Bistrici kao hrvatskomu nacionalnom svetištu ostvario se 1971. godine, a u posljednjih 70 godina realizirane su mnoge njegove zamisli o uređenju Svetišta. Zahvaljujući Alojziju Stepincu, ali i njegovim zauzetim nasljednicima i bistričkim župnicima i rektorima, Marija Bistrica može se danas dičiti, kako je Stepinac i želio, mnogim osobinama najvećih europskih svetišta.

24 CP, sv. XI., str 115.-116. kod Batelja 2010: 182.

25 Kuharić, F., Poruke sa Stepinčeva groba, str. 157, kod Batelja 2010: 331-332.

Stepinčev zavjet Isusovoj majci Mariji

“Obećavamo da ćemo ti ostati vjerni i iskreni štovatelji!

Vjerni dok budu žuborili potočići naši,

šumjele rijeke naše

dok se bude pjenilo sinje more naše!

Vjerni dok se budu zelenile livade naše,

dok se budu zlatile njive naše,

dok se budu sjenile tamne šume naše,

dok bude mirisalo cvijeće domovine naše.”

Marija Bistrica 7. srpnja 1935.

LITERATURA

Batelja, Juraj. 2010. *Blaženi Alojzije Stepinac i Marija Bistrica.* Postulatura blaženoga Alojzija Stepinca. Zagreb.

Benigar, o. Aleksa. 1993. *Alojzije Stepinac, hrvatski kardinal. Glas koncila*. Zagreb.

Bistrički hodočasnik. Beatifikacija kardinala Alojzija Stepinca za drugoga pohoda pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj 3. listopada 1998. u Mariji Bistrici. 1999. Ur. Pintarić, Nedjeljko. Glas koncila. Zagreb.

Bula pape Ivana Pavla II. o proglašenju blaženim sluge Božjega Alojzija Stepinca, MBAS 245.

Buturac, Josip. 1981. *Marija Bistrica 1209–1980. Povijest župe i prošteništa*. HKD sv. Ćirila i Metoda. Zagreb – Marija Bistrica.

Filipčić Maligec, Vlatka. 2016. Nadasve i aktivnosti na bističkom svetištu. *Marija Bistrica – naselje i svetište.* 73–84. Muzeji Hrvatskog zagorja. Gornja Stubica.

Harris, Robin. 2016. *Stepinac – His Life and Times*. Gracewing. Leominster.

Ivandija, Antun; Bonaventura, Duda. 1991. *Križni put na Mariji Bistrici.* Marija Bistrica: Hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bističke. Škaler Erent. Zagreb.

Plukavec, s. Lina. 2004. Izgradnja križnog puta na bističkoj kalvariji. *Naše domovine Kinč preželni*. Zbornik u čast 70. obljetnice bističkog župnika i prvoga upravitelja Hrvatskog nacionalnog svetišta Majke Božje Bističke mons. Lovre Cindorija. Ur. Jembrih, Alojz. Glas Koncila. Zagreb.

Propovijed sv. pape Ivana Pavla II. u Mariji Bistrici 1998. http://stepinac.zg-nadbiskupija.hr/hr/rekli-su-o-stepincu/pape/sveti-ivan-pavao-ii-papa/216 (pristupljeno 13. srpnja 2018.)

Stepinac, Alojzije. 1944. Propovijed prigodom zavjetnog hodočašća grada Zagreba u Mariju bistricu. *Katolički list* 28. 333–334.

Stepinac, Alojzije. 1998. *Alojzije Viktor Stepinac, Pisma iz sužanjstva (1951 – 1960)*. Pr. Batelja, Juraj. Postulatura blaženoga Alojzija Stepinca. Zagreb.

Svetište Majke Božje Bističke. www.zg-nadbiskupija.hr (pristupljeno 13. srpnja 2018.)

ALOJZIJE VIKTOR STEPINAC

1898. – 3. svibnja	Rođen u Brezariću kod Krašića
1916. – 28. lipnja	Polaže ispit zrelosti u Gornjogradskoj klasičnoj gimnaziji u Zagrebu
	Pozvan u vojsku
1919. – proljeće	Demobiliziran i vraća se iz Prvoga svjetskog rata
1919. – 1924.	Student agronomije na Agronomskom fakultetu u Zagrebu
	Aktivno sudjeluje u životu župne i društvene zajednice
1924. – 1930.	Pripravnik za svećenički stalež u Rimu
1930. – 26. listopada	Zaređen za svećenika u Rimu
1931. – 10. listopada	Promoviran u doktora teologije i filozofije
1931. – 27. srpnja	Imenovan obredničarem nadbiskupa dr. Antuna Bauera
1934. – 28. svibnja	Imenovan nadbiskupom-koadjutorom s pravom nasljedstva nadbiskupa Antuna Bauera
1934. – 24. lipnja	Posvećen za nadbiskupa-koadjutora s pravom nasljedstva (najmlađi biskup na svijetu)
1937. – 7. prosinca	Preuzeo upravu Zagrebačke nadbiskupije
1946. – 11. listopada	Osuđen "na kaznu lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od 16 godina, te na gubitak političkih i građanskih prava u trajanju od pet godina"
1946. – 16. listopada	Zatočen u kaznionici u Lepoglavi
1951. – 5. prosinca	Premješten iz Lepoglave u kućni pritvor u Krašiću
1953. – 12. siječnja	Imenovan kardinalom
1960. – 10. veljače	Umro na glasu svetosti u Krašiću
1960. – 13. veljače	Pokopan u zagrebačkoj katedrali
1980. – 4. prosinca	U Rimu, u tajnosti, otvoren proces za proglašenje blaženim i svetim u zagrebačkog nadbiskupa kardinala Alojzija Stepinca
1992. – 14. veljače	Hrvatski državni sabor rehabilitira kardinala Stepinca i poništava njegovu presudu
1997. – 11. studenoga	Zbor teoloških savjetnika Kongregacije za proglašenje svetaca priznaje mučeničku smrt Sluge Božjega Alojzija Stepinca
1998. – 3. listopada	Proglašen blaženim u Mariji Bistrici

Proglašenje blaženim
Alojzija Stepinca

"Mi,
udovoljavajući želji Našega brata
zagrebačkog nadbiskupa Josipa Bozanića
te brojne druge braće u biskupstvu
i mnogih vjernika,
pošto smo razmotrili mišljenje Zbora
za proglašenje svetih,
našom apostolskom vlašću
dopuštamo da se
sluga Božji Alojzije Stepinac
odsada naziva blaženim
i da se svake godine na dan njegova
rođenja za nebo,
desetoga veljače,
može slaviti njegov spomendan
na mjestima i na način
kako je to određeno kanonskim
propisima.
U ime Oca
i Sina
i Duha Svetoga."
Amen.

Domagoj Matošević

IVAN PAVAO II. – ŽIVOT I DJELO

Teško djetinjstvo

Karol Wojtyła rodio se 18. svibnja 1920. godine u Wadowicama, mjestu u južnoj Poljskoj. Ime je dobio po sv. Karlu Boromejskom, milanskom nadbiskupu iz 16. stoljeća. Zanimljivo je da je ovaj svetac poznat kao brižni pastir i obnovitelj Milanske nadbiskupije. U svom pastoralnom djelovanju uveo je mnoge novosti poput redovitog obilaženja župa, sazivanja pokrajinskih sinoda, organiziranog karitativnog rada i brige za siromašne – osobito za one koji su oboljeli od kuge. Čini se da mali Karol Wojtyła nije od svog zaštitnika primio samo ime, nego i veliki pastoralni žar za duhovnom obnovom Crkve i brigom za malene i siromašne.

Karolovo djetinjstvo i dječaštvo obilježeni su gubitkom najbližih osoba. Imao je stariju sestru Olgu koju nikada nije upoznao jer je umrla prije njegova rođenja. Majka Emilija (r. Kaczorowska) umrla je u devetoj godini Karolova života. Nakon tog velikog i bolnog gubitka ostao je sam sa starijim bratom Edmundom i ocem koji se također zvao Karol. Pokojna majka imala je dvije velike želje; željela je da jedan od sinova postane liječnik, a drugi svećenik. Iako ostvarenje tih želja nije doživjela, one su se ostvarile. Brat Edmund diplomirao

Karol s bratom Edmundom i majkom Emilijom

je medicinu i kao mladi liječnik započeo s njegom bolesnika u bolnici u Bielsko-Bialoj (grad u pokrajini Šleskoj, južna Poljska). Nažalost, ubrzo se zarazio jakim virusom šarlaha koji je tada zbog nepoznavanja antibiotika bio smrtonosna bolest. Edmund umire 1932. godine, a Karola ova smrt pogađa i više nego smrt majke s obzirom na njegovu malo zreliju dob. Karol je tako relativno brzo postao djelomično siroče i jedinac.

Njegovo dječaštvo i mladenačke godine vežu se prije svega uz oca čiji se duhovni život nakon gubitka supruge i sina neobično produbio. Očeva duhovnost proizlazila je iz njegove vojničke profesije. Njegov asketski duh poticao ga je da bude zahtjevan prema sebi i brižan prema Karolu. On je, zapravo, svome djetetu bio prvi učitelj molitve i primjer nesebičnog sebedarja. Kako bi Karol mogao nastavi školovanje, otac je 1938. godine odlučio da se presele u Krakov gdje će mladi Wojtyła postati student poznatog Jagelonskog sveučilišta.

Krakovska mladost i otkrivanje svećeničkog poziva

Karol se upisuje na Filozofski fakultet Jagelonskog sveučilišta kako bi studirao poljsku filologiju. Izbor polonistike bio je motiviran jasnom naklonošću prema književnosti, ali i velikom ljubavi prema kazalištu. Zbog toga uz fakultet Karol pohađa i kazališnu školu.

Nažalost, njegov studentski život traje samo godinu dana jer 1. rujna 1939. godine Njemačka napada Poljsku. Petnaestak dana kasnije, pod izgovorom da želi zaštititi rusku manjinu, i sovjetska vojska napada Poljsku

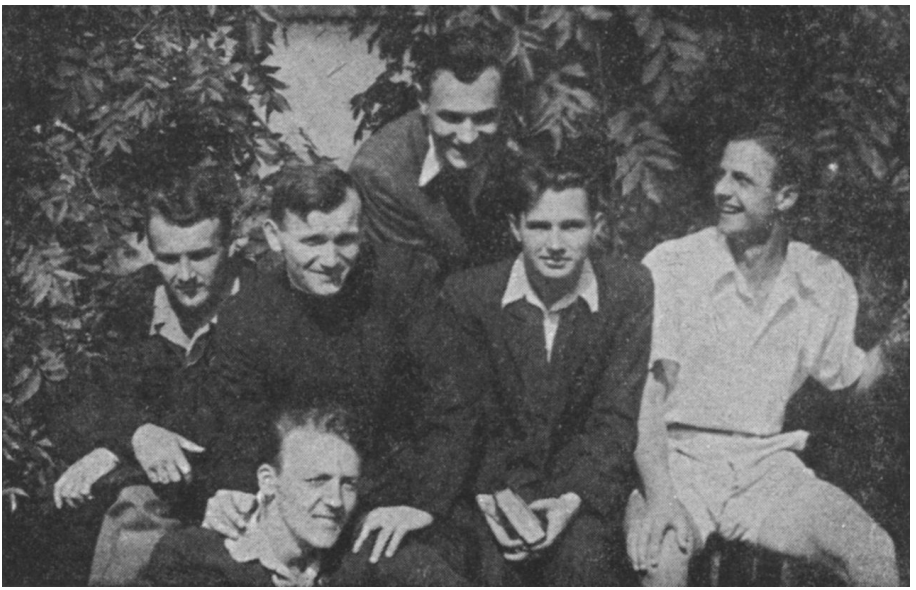

Karol Wojtyła u vrijeme studiranja u Krakovu

i zauzima sve istočne pokrajine. Rat je trajao samo četiri tjedna, a nakon toga započinju tragični događaji za poljski narod. Njemačke vlasti ubrzo zatvaraju Jagelonsko sveučilište, a mnogi su profesori uhićeni i odvedeni u koncentracijske logore. Izbijanje rata na izraziti je način promijenilo tok Karolova života, koji će studenske klupe ubrzo zamijeniti radom u kamenolomu.

Kako bi izbjegao odvođenje na prisilni rad u Njemačku, u jesen 1940. godine Karol započinje raditi kako fizički radnik u kamenolomu, tzv. „vapneniku". Ovaj je kamenolom bio povezan s kemijskom tvornicom *Solvay*. U kamenolomu je radio godinu dana, a nakon toga prešao je u pročišćavaonicu vode za tvornicu sode *Solvay*. Na tim poslovima provest će sljedeće četiri godine. Ovo razdoblje duboko će se urezati u srce mladoga Wojtyłe osobito zbog radnika i njihovih obitelji koje je imao priliku upoznati. Upoznao je stvarnost radničkog života, duboku čovječnost, jednostavnost i radost unatoč mukotrpnom i teškom radu. Kasnije će kao papa svjedočiti da je za njega taj četverogodišnji rad bio zapravo dar Božje Providnosti koji ga je na taj način pripremao za buduće zadaće. U mnogim njegovim propovijedima i enciklikama primjećuje se usredotočenost na čovjeka radnika.

Karol u tom vremenu ujedno sudjeluje u „tajnom otporu" u kršćansko-socijalnoj organizaciji UNIA. Izlažući opasnosti vlastiti život, pribavlja lažne potvrde Židovima, a neke pred progonom Gestapa skriva u svojoj kući gdje s njima dijeli hranu i stan. Svoj je stan u tom razdoblju dijelio i s Mieczysławom Kotlarczykom, osnivačem tajnog *Kazališta riječi*. Zajedno s njim organizira društvo mladih glumaca. Susreti *Kazališta riječi* održavaju se u uskom krugu znanaca i uzvanika koji su bili posebno zainteresirani za književnost, ali su istodobno poštivali tajnost kazališnih susreta jer bi u slučaju otkrivanja svima prijetila nemilosrdna kazna okupacijskih vlasti – najvjerojatnije odvođenje u koncentracijski logor. U tom vremenu u Karolovu srcu postaje sve jasnije da je njegov životni poziv – poziv svećeništva.

Svećenički se poziv u Karolovu životu postupno razvijao. Upravo u teško vrijeme rata i svakodnevnog rada u kamenolomu postao je sve svjesniji da ga Gospodin poziva u svećeništvo. Sam će reći da mu se poziv postupno razjasnio u razdoblju između smrti njegova oca (veljača 1941.) i jeseni 1942. godine. U jesen 1942. godine donio je konačnu odluku o stupanju u krakovsku bogosloviju koja je tada djelovala u tajnosti. Započinje studij na Teološkom fakultetu Jagelonskog sveučilišta, koji je također djelovao u tajnosti i dalje radeći kao fizički radnik u *Solvayu*. Ispite je pripremao u slobodno vrijeme, a često je nosio knjige na posao pa je učio i za vrijeme rada u tvornici. Za vrijeme okupacije bogoslovija je bila smještena u tajnom prostoru potkrovlja nadbiskupskog dvora. U tom

prostoru bogoslovi su boravili sve do dana oslobođenja od nacista 18. siječnja 1945. godine. „Ratni“ bogoslov svećeničko je ređenje primio ipak u vrijeme „mira“ 1. studenog 1946. godine od kardinala Sapiehe u kapelici nadbiskupske palače.

Svećeničko i biskupsko služenje

Uobičajeno je da se nakon svećeničkog ređenja mladomisnici odrede za različite pastoralne službe. No, mladomisnik Wojtyła dobio je drugačiju službu. Kardinal Sapieha šalje ga na dvogodišnji studij u Rim. U Vječnom Gradu studira na crkvenom sveučilištu Angelicumu koje vode dominikanci, a smještaj dobiva u Belgijskom svećeničkom zavodu. Upravo u tom zavodu susreće se s pojedinim naprednijim oblicima pastorala i apostolata, ali se susreće i s problemima „svećenika radnika“, „kršćanske radničke mladeži“ i mnogim drugim aktualnim pastoralnim pitanjima. Boravak u Rimu iskoristit će za temeljito upoznavanje Vječnoga Grada i njegove bogate kršćanske i kulturne baštine.

Početkom srpnja 1948. godine nakon obrane doktorskog rada na Angelicumu Wojtyła se vraća u Poljsku gdje dobiva i prvu pastoralnu službu. Poslan je na službu kapelana u seosku župu Niegowić gdje će njegovo služenje biti ispunjeno uobičajenim obavezama kapelana i vjeroučitelja.

Prva pastoralna služba trajala je samo godinu dana, a nakon nje svećenik Karol premješten je na župu sv. Florijana u Krakovu. Tu će vrlo brzo započeti plodan i predani rad sa studentima. Ubrzo je shvatio da se studentski pastoral ne može ograničiti samo na crkveni prostor, nego se

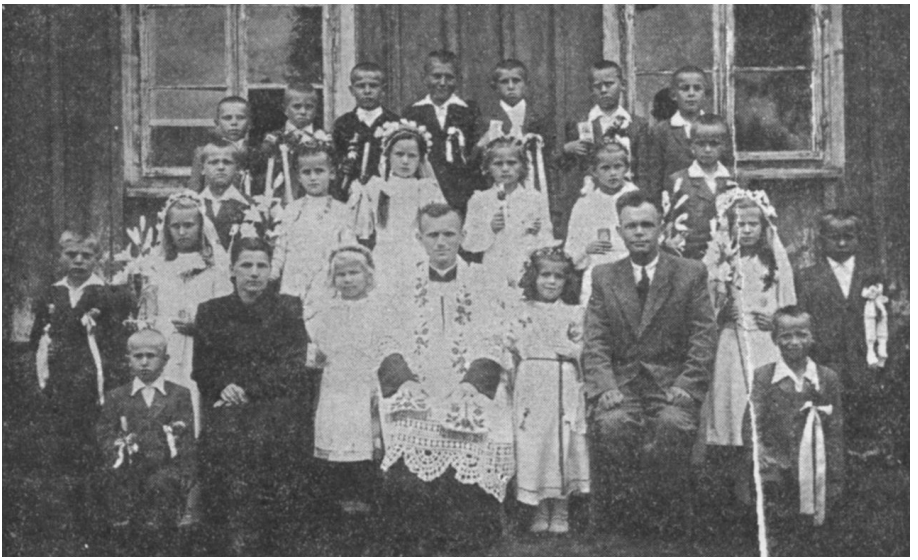

Karol Wojtyła kao kapelan u župi Niegowić

treba proširiti na sve dimenzije života mladih ljudi. Zbog toga započinje s organiziranjem odlazaka na izlete, kampiranjem, planinarenjem, vožnjama kajacima, a sve da bi bio bliži mladima i njihovim duhovnim potrebama. Na taj način razvija osobni dušobrižnički pristup koji seže u dubinu mlade duše jer u njoj razvija povjerenje i osjećaj pripadnosti zajednici.

Nakon dvije godine zauzetog pastoralnog rada u župi sv. Florijana, nadbiskup Eugeniusz Baziak odredio mu je službu predavača i profesora etike na Teološkom fakutetu u Krakovu i na Katoličkom sveučilištu u Lubinu. Plod tog znanstvenog rada najprije će biti doktorski rad o sv. Ivanu od Križa, a potom habilitacija o idejama Maxa Schelera. Središte znanstvenog rada i teološkog promišljanja dr. Wojtyłe uvijek je čovjek. Iz konkretnog pastoralnog rada sa studentima, obiteljima, vjernicima laicima i sudjelovanja u njihovim životnim problemima nastajali su znanstveni radovi koji su uvijek imali poveznicu s konkretnim čovjekom i njegovom životnom situacijom. Knjiga *Ljubav i odgovornost* koja se bavi pitanjem seksualne etike nastala je 1960. godine, a knjiga koja se dotiče pitanja čovjekova dostojanstva i čovjekovih prava *Osoba i čin,* osobito je bila podvrgnuta kritici marksista.

U rujnu 1958. godine iz Vatikana u Varšavu stiže vijest da je dr. Wojtyła imenovan pomoćnim krakovskim biskupom. Ova je vijest novoga biskupa dočekala doslovno u kajaku

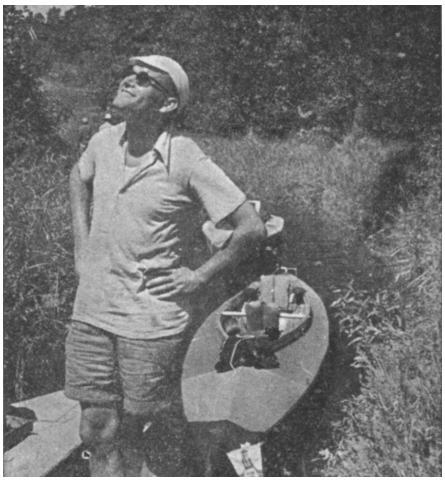

Karol Wojtyła u trenucima opuštanja i omiljene vožnje kanuom

u trenutku kada je s mladima bio na sredini plovidbe.

Nakon što je prihvatio službu pomoćnog biskupa, zamolio je kardinala Wyszyńskog da odgodi objavljivanje imenovanja dok ne završe trasu i ne dođu do ušća Visle. Nije čudo što je msgr. Wojtyła ubrzo postao biskup mladih, obitelji i, osobito, radnika. Vrijeme njegova služenja kao pomoćnog biskupa bit će obilježeno nastojanjem za izgradnjom crkve u Nowoj Huti, industrijskom predgrađu Krakova, gdje komunističke vlasti nisu dopuštale gradnju crkve.

Mjesec dana nakon biskupskog posvećenja Karola Wojtyłe, 28. listopada 1958. godine, izabran je novi papa Angelo Roncalli, koji uzima ime Ivan XXIII. Bilo mu je tada 77 godina, ali ga to nije omelo da sazove Drugi vatikanski koncil na kojem će sudjelovati i msgr. Wojtyła.

Sveti Otac Pavao VI. imenovao je 30. prosinca 1963. godine msgr. Karola Wojtyłu krakovskim nadbiskupom i metropolitom. Riječ je o osobito teškoj i zahtjevnoj službi za tada mladog 43-godišnjeg biskupa. No, od trenutka primanja nove službe nadbiskup Wojtyła potpuno se posvećuje svojoj nadbiskupiji. Započinje pohode po župama gdje se uvijek nastoji susresti s bračnim parovima i mladima. Okuplja krakovsku inteligenciju i predstavnike pojedinih znanstvenih područje na različitim tematskim znanstvenim sesijama, ali i drugim prigodnim susretima. Veliku skrb pokazuje prema Teološkom fakultetu Jagelonskog sveučilišta gdje se bori za opstanak Fakulteta u vrijeme komunističke diktature. Središte njegova djelovanja nadbiskupska je kapelica u kojoj čita, piše, moli i donosi sve važne odluke.

Izbor krakovskog nadbiskupa i kardinala Karola Wojtyłe na mjesto poglavara Katoličke Crkve

Pavao VI. imenuje ga kardinalom 29. svibnja 1967. godine. Nadbiskup Karol Wojtyła postat će tada najmlađi kardinal u Crkvi s tek 47 godina. Na pitanje studenata što bi novi kardinal želio da mu se pokloni prigodnom kardinalskog izabiranja, odgovorio je da bi mu dobro došla nova vreća za spavanje.

Vrijeme pontifikata

16. listopada 1978. godine u večernjim satima bijeli dim nad Vatikanom pokazao je da je izabran novi papa nakon smrti pape Pavla VI. U tim trenucima nitko nije slutio da će to biti prvi papa netalijan nakon 455 godina, a kamoli da će doći iz jedne izranjene i diktaturom komunizma okovane Poljske. Bit će to ujedno i najmlađi papa (58 godina) nakon 1846. godine. Novi papa uzima ime Ivan Pavao II. kako bi nastavio pontifikat na tragu i idejama prerano umrlog pape Ivana Pavla I. Njegov pontifikat neće biti kratak, nego će Crkvu uvesti u treće tisućljeće.

Ivan Pavao II. službu rimskog biskupa shvatio je kao odgovor na Isusov poziv učenicima da krenu

po čitavome svijetu i propovijedaju evanđelje. On je odgovorio na želju Crkve da Sveti Otac bude „prisutniji“ i nastavio kao papa činiti ono što je činio u svojoj biskupskoj službi u Krakovu; obilaziti župe, biskupije, druge države kako bi upoznao život lokalne crkvene zajednice, zajedno molio s braćom i sestrama i svima uputio riječi ohrabrenja i podrške. Na prvo putovanje krenuo je već u siječnju 1979. godine u Meksiko, a zatim je slijedio apostolski posjet njegovoj domovini Poljskoj. Tijekom svoga dvadeset šestogodišnjeg pontifikata Ivan Pavao II. ići će na više od 240 putovanja i posjetiti 130 država, a zemaljsku će kuglu obići oko 30 puta. Postat će prvi papa koji je posjetio gradove Azije, Afrike i Južne Amerike. Papa će se na svim putovanjima osobito zalagati za mir naglašavajući da svaki narod ima pravo na svoju državu, samostalnost i suverenost.

Jasan stav Ivana Pavla II. o pravu svakog naroda na samostalnost i suverenost očitovao se i u njegovu zagovaranju priznanja Republike Hrvatske. Vatikanska diplomacija, kao prva u svijetu, još je 3. listopada 1991. godine objavila da radi na hrvatskome međunarodnom priznanju, a Sveta Stolica priznala je Hrvatsku 13. siječnja 1992. godine. Bez obzira na to što je Sveta Stolica u međunarodnim političkim odnosima tradicionalno oprezna, papa Ivan Pavao II. nije dvojio. Bio je potpuno jasan – došao je povijesni trenutak kada hrvatski narod ima pravo na izgradnju vlastite budućnosti u okvirima međunarodno priznatih granica Republike Hrvatske. Svoju ljubav prema

Papa Ivan Pavao II. u Mariji Bistrici

Hrvatskoj papa je pokazao i svojim pastirskim pohodima: 10. rujna 1994. godine prvi je put posjetio Hrvatsku i predvodio euharistijsko slavlje na zagrebačkom velesajmu – u vremenu ratnih strahota, izranjenoj i dijelom okupiranoj Hrvatskoj donio je nadu i ohrabrenje. Drugi je put posjetio Hrvatsku 3. listopada 1998. godine kada je u Hrvatskom nacionalnom svetištu Majke Božje Bistričke proglasio kardinala Alojzija Stepinca blaženim, a sutradan je u Splitu i Solinu pozvao na čuvanje duge i bogate hrvatske kršćanske baštine.

Treći posjet Hrvatskoj Ivana Pavla II. bilo je ujedno i njegovo 100. jubilarno apostolsko putovanje, 2003. godine, kada je Sveti Otac posjetio Dubrovnik, Osijek, Đakovo i Rijeku.

U središtu propovijedanja i nauka Ivana Pavla II. uvijek je čovjek. Uvijek je naglašavao da čovjek nije „jednostavno sredstvo proizvodnje". Kako bi naglasio važnost čovjeka, osmislio je sintagmu „kultura života", a ona se odnosi na poštivanje prirode i zaštite Božjeg djela stvaranja. Na poseban način znači poštivanje ljudskog života od prvog trenutka začeća do prirodne smrti.

Veliki trud iskazao je u promicanju međureligijskog dijaloga, a osobito u zalaganju za jedinstvo kršćana. Potaknuo je i organizirao povijesni Međureligijski molitveni susret za mir u Asizu 1986. godine. Na molitvenom skupu sudjelovali su predstavnici 12 najpoznatijih svjetskih religija. Njegova otvorenost međureligijskom dijalogu pokazala se i u tome što je iste godine postao prvi papa koji je posjetio rimsku sinagogu. Posjetio je 2001. godine i znamenitu džamiju Umajada u Damasku te postao prvi papa koji je, skinuvši cipele, molio u džamiji. Konkretnom ostvarenju međureligijskog mira i dijaloga svakako je doprinijelo javno papino priznaje grijeha koje su sinovi Katoličke Crkve učinili u njezino ime. Ovo javno pokajanje papa je u jubilarnoj 2000. godini objasnio pozivom na obnovu sjećanja na prošlost, čišćenje pamćenja i traženje oprosta.

Za vrijeme svojeg pontifikata Ivan Pavao II. napisao je 14 enciklika, 11 apostolskih konstitucija, 41 apostolsko pismo i više knjiga. Potaknuo je obnovu Zakonika kanonskog prava i Katekizma Katoličke Crkve. Imenovao je 231 kardinala i zaredio 321 biskupa. U povijest će svakako ući kao papa koji je proglasio najviše svetaca (482) i blaženika (1338). Na primjedbu kako Crkva stvara previše svetaca, odgovorio je da ih Crkva ne stvara, već da oni postoje, a Crkva ih samo potvrđuje.

13. svibnja 1981. godine na dan Gospe Fatimske na Trgu sv. Petra turski terorist Ali Ağca izvršio je atentat na Ivana Pavla II. Papa je pogođen s dva metka i hitno je prevezen u bolnicu Gemelli. „Jedna je ruka ispalila metak, a druga ga je vodila", izjavio je papa uvjeren kako ga je Gospa Fatimska čuvala i zaštitila. Očigledno je čitav život sv. Ivana Pavla II. vo-

dila jedna posebna brižna Očeva ruka koja nam ga je darovala kao pastira u tako važnom trenutku uvođenja Crkve u treće tisućljeće.

LITERATURA

Bosco, Teresio. 2013. *Ivan Pavao II. – Kratki životopis*. Salesiana. Zagreb.

Bozanić, Josip, kardinal. 2014. *Ivan Pavao II. – Papa hrvatske nade.* Glas Koncila. Zagreb.

Holjevac, Robert. 2007. Grijesi Crkve, kajanje te molitva za oprost u riječima i djelima pape Ivana Pavla II. *Ivan Pavao II: Poslanje i djelovanje*. *Zbornik radova sa simpozija održanog u Zagrebu 24. lipnja 2005. godine*. Ur. Sabotič, Ines; Tanjić, Željko; Črpić, Gordan. Institut društvenih znanosti *Ivo Pilar*, KBF, Centar za promicanje socijalne nauke crkve, Glas Koncila. Zagreb.

Holjevac, Robert. *Uloga Ivana Pavla II. u međunarodnom priznanju Hrvatske*. (u postupku objave)

Ivan Pavao II. 2003. *Autobiografija*. Nakladni zavod Matice Hrvatske. Zagreb.

Ivan Pavao II. 2010. *Pisma svećenicima.* Verbum. Split.

Ratzinger, Joseph (Benedikt XVI.). 2008. *Ivan Pavao II. Moj ljubljeni prethodnik*. Verbum. Split.

Darko Lacković

MARIJA BISTRICA U VRIJEME PONTIFIKATA PAPE IVANA PAVLA II. (1978. – 1998.)

Izbor pape Ivana Pavla II, kao i svugdje u zemlji i svijetu, tako i u Mariji Bistrici, bio je svojevrsno iznenađenje. Čuđenje nije izazvala samo činjenica da se radi o netalijanu, nego još više od toga činjenica da je izabran Poljak, iz jedne socijalističke zemlje kakva je bila u to vrijeme i Jugoslavija. Poneki mještani u tomu su vidjeli afirmaciju samog socijalizma, ali i naših ljudi koji su također slavenskoga podrijetla.

Tijekom razmatranoga perioda Marija Bistrica bila je svjedokom vrlo važnih događaja u našim nacionalnim, ali i svjetskim okvirima. To vrijeme obilježilo je odvijanje Nacionalnog euharistijskog kongresa, u to su se vrijeme održali prvi slobodni višestranački izbori nakon kojih ubrzo slijedi Domovinski rat te, konačno, i sam dolazak pape Ivana Pavla II. Samo mjesto nastavlja se razvijati u skladu s tim i drugim okolnostima.

Nacionalni euharistijski kongres 1984. godine

U ovom razdoblju prvi važan događaj za Mariju Bistricu svakako je održavanje Nacionalnog euharistijskog kongresa na blagdan Male Gospe 8. i 9. rujna 1984. godine, prvog nakon 1932. godine, koji se događa o 250. obljetnici našašća zavjetnoga Marijina kipa. Radilo se ne samo o prvorazrednom vjerskom, već i vrlo važnom nacionalnom i političkom događaju. Naime, od 1975. slavilo se *Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata* i spomenuti kongres predstavljao je završni događaj toga slavlja na kojem se okupilo oko 400 000 ljudi. Hodočasnici su preplavili sve ceste i putove koji vode u Mariju Bistricu, a u nedjeljno jutro došlo je zbog mnoštva i do prometnog začepljenja na prilazima u mjesto. U noći sa subote na nedjelju, u crkvi i na otvorenom prostoru, bdjenje su vodili biskup Mijo Škvorc i ravnatelj Svetišta mons. Lovro Cindori. Tom prilikom 13 djevojaka (svaka je predstavljala jedno stoljeće) lijevalo je vodu iz vrčeva u Višeslavovu krstionicu, što je simbolično predstavljalo 13 stoljeća kršćanstva u Hrvata. Stoljeća su predstavljale, između ostalih, i sljedeće djevojke: Nadica Čičmak, Snježana Čičmak, Lidija Hamin, Sunčica Ivak, Adela Milički, Stela Milički, Maja Semper, Dubravka Šimunec. Događaj je pobudio zanimanje tadašnjih domaćih i inozemnih medija te je javnost informirana i kroz 15 izdanih biltena, a na samom kongresnom prostoru podignuta je i tribina za nazočne novinare i snimatelje.

Na Nacionalnom euharistijskom kongresu sudjelovale su i bistričke djevojke u narodnim nošnjama

Svečanoj misi prisustvovala su trojica kardinala, 35 nadbiskupa i biskupa, preko tisuću svećenika i časnih sestara. Austrijski kardinal Franz König prenio je Papinu poruku nazočnim vjernicima; ona je bila usmjerena upravo u smislu povezanosti hrvatskoga naroda s kršćanstvom. Svetoj misi prisustvovali su i predstavnici drugih vjerskih zajednica i tako svjedočili o jednom ekumenskom ozračju.

Četiri domaće djevojke: sestre Vesna i Blaženka Muhek, Božica Milošić i Vlasta Belko u procesiji su donijele izvorni kip Majke Božje Bistričke pred oltar gdje je postavljen na stup i okružen počasnom stražom tih djevojaka. Valja spomenuti da je čitav događaj protekao u gotovo savršenom redu bez zabilježenih incidenata uz fantastičnu organizaciju zdravstvene skrbi koju su organizirale crkvene strukture uz pomoć medicinskog osoblja tadašnje donjostubičke općine.

Uoči toga događaja možemo zabilježiti nekoliko intervencija u prostoru Svetišta, ali i izvan njega. Potok Ribnjak do 1980-ih reguliran je u svom toku i nadsvođen betonskim pločama podno Kalvarije, počevši od dijela ispod Miličkovih vrtova pa do mosta koji vodi prema hotelu. Akademski kipar Ante Orlić izradio je brončani odljev kipa Majke Božje Bistričke godinu dana kasnije, uz već prijašnje sudjelovanje u postavljanju križnoga puta. Josip Pavlek iste je godine naslikao slike bistričkih čudesa prema freskama Ferde Quiquereza.

Do kraja desetljeća vrijedno je spomenuti da su hrvatski biskupi ustanovili svetkovinu Majke Božje Bistričke koja se od 1987. godine redovito slavi na dan 13. srpnja. U zadnjoj godini toga desetljeća, 27. svibnja 1990. godine održan je prvi susret mladih Crkve u Hrvata na kojem se okupilo oko pedeset tisuća mladih vjernika iz Hrvatske i izvan nje.

Prvi demokratski izbori 1990. i osnivanje Općine Marija Bistrica 1993.

Uoči prvih demokratskih izbora s propovjedaonica svih hrvatskih crkava, a tako i crkve u Mariji Bistrici, moglo se čuti bezbroj afirmativnih govora u korist prava na izbor političkih vlasti i ideje o samostalnoj hrvatskoj državi. U Mariji Bistrici izbore je, očekivano, dobila Hrvatska demokratska zajednica u čijoj je vladavini, kao pridruženi član Općinskog poglavarstva, jedno vrijeme sudjelovao i župnik Lovro Cindori u svojstvu autoriteta koji može pomoći u usmjeravanju daljnjeg razvoja mjesta u suodnosu sa Svetištem. Na čelu Mjesne zajednice Marija Bistrica (do 1993.), a kasnije i Općine Marija Bistrica, cijelo je vrijeme bio Ivan Papić. Preustrojem 1993. Marija Bistrica ponovno postaje općina čemu imamo zahvaliti razvoj lokalne infrastrukture.

Agresija na Hrvatsku, sudjelovanje u Domovinskom ratu i stradali

Izbijanjem Domovinskog rata u Mariji Bistrici u pogonima *Tehnomehanike* proizvodila su se priručna borbena sredstva i sredstva za zaprečavanje, a stožer Narodne zaštite raspoređivao je svoje pripadnike na čuvanje strateških točaka i objekata. Bistrički mladići sudjelovali su kao pripadnici prvenstveno 103. brigade i I. gardijske brigade u obrani domovine; Damir Skuliber, Vladimir Vajdić, Zdravko Mikuš i Josip Jakša položili su i svoje živote za domovinu. Čuvena je proslava Velike Gospe 1991. godine kada je kardinal Kuharić vjernicima poslao pomirljivu kršćansku poruku istaknuvši čovjekovo dostojanstvo: „Ako je moj protivnik spalio moju kuću, ja neću zapaliti njegovu! Ako je razorio moju crkvu, ja neću ni dirnuti njegovu, dapače, čuvat ću je. Ako je napustio svoj dom, ja neću ni igle uzeti iz njegova! Ako je ubio mog oca, brata, sestru, ja neću vratiti istom mjerom nego ću poštivati život njegova oca, brata, sina, sestre!“

Vojna hodočašća

Od 1993. godine na blagdan Gospe od Krunice započela su vojno-redarstvena hodočašća koja traju do današnjeg dana, a odvijaju se redovito prve nedjelje listopada. Osim zagrebačkog nadbiskupa i crkvenih dostojanstvenika u vojno-redarstvenom hodočašću redovito sudjeluje hrvatski politički i vojni vrh s pripadnicima Oružanih snaga i policije te mnogobrojnim hodočasnicima. Pripreme za ovo hodočašće traju danima, a sama priprema prostora podno Kalvarije tek dva–tri dana prije samog hodočašća. Vojnici obično slože šatore u kojima nakon svete mise slijedi objed za sve službene sudionike hodočašća, ali su bogatim ručkom (vojničkim grahom, pićem i slasticama) uvijek posluženi i svi ostali hodočasnici.

Sveta misa uvijek je posvećena važnoj ulozi vojničkog i policijskog poziva s naglaskom na snazi koju vjera i posebno pobožnost Majci Božjoj

Vojna hodočašća u Mariju Bistricu traju od 1993. godine

daje vojnicima i policajcima; osobito prisjećajući se snage i utjehe koju je vjera pružala u vrijeme Domovinskog rata.

Izgradnja karmelićanskoga samostana

Iako su bosonoge sestre karmelićanke na poziv nadbiskupa Alojzija Stepinca stigle u Hrvatsku još 1939. godine, njihov dolazak u Mariju Bistricu uslijedio tek 1998. godine nakon četverogodišnje izgradnje karmela, koja je počela 1994. godine blagoslovom temeljnog kamena pape Ivana Pavla II. Temeljni kamen za gradnju uzet je od kamena zagrebačke katedrale, a u temelje su položeni i karmelski simboli: medaljice, komadić odjeće kardinala Stepinca, *Agnus Dei* ili Jaganjac Božji (pobožna rukotvorina u maloj knjižici 1 x 1 cm koja se nosi uza se) i sličica sa životopisom utemeljiteljice karmela u Brezovici časne sestre Regine Terezije. Predsjednik Odbora za gradnju samostana bio je pomoćni biskup zagrebački Marko Culej. Karmel, čija površina iznosi 3200 četvornih metara, a sagrađen je poput labirinta, projektirao je zagrebački arhitekt Robert Somek.

Za vrijeme ponovnog posjeta pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj (1998.) uselile su se sestre karmelićanke u samostan da bi se dvije godine kasnije, 12. veljače 2000. godine, nakon posvećenja zagrebačkog nadbiskupa Josipa Bozanića, zatvorile u klauzuru.

Nacionalni mariološki simpozij u Mariji Bistrici 1998. godine

Hrvatski mariološki institut Katoličkog bogoslovnog fakulteta organizirao je 5. i 6. lipnja 1998. godine znanstveni simpozij na temu *Hrvatska marijanska svetišta u duhovnoj obnovi Hrvatske*. Predavanja su bila posvećena Majci Božjoj Bistričkoj pa je tako Alojz Jembrih prikazao našu Majku Božju u kajkavskoj književnosti, posebno u djelu u kojem se ona prvi put spominje – *Czvet Sveteh* lepoglavskog pavlina Hilariona Gašparotija iz 1752. godine, a arhivist Nadbiskupijskog arhiva Andrija Lukinović prikazao je naslove koji su u vezi s kipom naše Majke Božje, spomenuvši *Kinch oszebuini* Petra Berkea. Hrvatske marijanske hodočasničke molitvenike predstavila je teologinja Branka Katalinić, a Ivan Golub spomenuo je pripremu pretiska posebnog molitvenika u povodu obljetnice Časoslova BDM koji je Julije Klović izradio za svoga dobrotvora kardinala Farnesea. Otac Bono Zvonimir Šagi prikazao je identitet žene tijekom životnih razdoblja: kao djevojke, supruge i majke u svjetlu Marijina lika. Žena u svakoj svojoj ulozi ima svoju ženstvenost te joj upravo Bogorodica ostaje model i daje joj smisao i ljepotu. Fra Bonaventura Duda raspravljao je o ekološkom aspektu naših marijanskih svetišta, a Petar Lubina dotiče se potrebitih, odnosno hendikepiranih u našem društvu, o čemu nam svjedoči mnoštvo zahvalnih darova za uslišanje. Fra Slavko Barbarić govorio je o međugorskom svetištu i brizi za suvremenog čovjeka preko sakramenta pokore i brojnih tamošnjih udruga. O zavjetnim darovima Majci Božjoj Bistričkoj u Riznici zagrebačke katedrale kao znakovima zdravstvene kulture govorio je liječnik Željko Dugac. O zavjetnim darovima u Majci Božjoj Remetskoj govorili su Vladimir Dugački i Vjekoslav Dorn. Naš tadašnji župnik i potpredsjednik ovoga simpozija Lovro Cindori prikazao je pojedine izvatke iz pjesama kojima se hrvatski narod obraća Gospi kao Zdravlju u bolesti i Lijeku. Drugoga dana simpozija Ante Sekulić govorio je o Mariji kao „Majci ranjene Hrvatske“, a u vrijeme Domovinskog rata krunica je bila znak ne samo pobožnosti, već i hrvatskog nacionalnog indentiteta. Agneza Sabo govorila je o ulozi žena u našoj nacionalnoj povijesti i kulturi tijekom 19. stoljeća. Žene se počinju u to doba posvećivati različitim kulturnim, a pomalo i političkim aktivnostima, pjevaju u zborovima, aktivne su u dobrotvornim društvima. Kraj simpozija obilježio je posjet Gornjoj Stubici i Muzeju seljačkih buna gdje je bila postavljena prigodna izložba na temu *Iz riznice Marije Bistrice*.

Pripreme za posjet pape Ivana Pavla II. Mariji Bistrici 1998.

Nakon obznanjivanja dolaska Svetoga Oca u Hrvatsku ustanovljen je Odbor Zagrebačke nadbiskupije za pripremu posjeta. Predsjedao mu je Vladimir Stanković, potpredsjednik je postao Stjepan Baloban, a tajnici Zvonimir Kurečić i Juraj Batelja.

Nacionalni mariološki simpozij u Mariji Bistrici 1998. godine

Osnovano je i sedam pododbora: liturgijsko-glazbeni na čelu s prof. Ivanom Šaškom i članovima Miroslavom Martinjakom, Stjepanom Kožulom i Tomom Petrićem; tehnički odbor na čelu s Mijom Gabrićem i članovima Lovrom Cindorijem i Danijelom Labašom; prometno-sigurnosni vodio je Josip Šantić s članovima Serafinom Sabolom i Jakovom Mamićem; protokolarni je vodio Josip Oslić sa suradnicima Vatroslavom Halambekom, Stjepanom Kušarom i Tomislavom Markićem; medicinsko-sanitetski povjeren je Uniji viših redovničkih poglavarica na čelu s Janjom Bošković; tiskovno-informativni vodio je Ivan Miklenić sa Živkom Kustićem, Mirkom Mataušićem, Nedjeljkom Pintarićem i Tončijem Trstenjakom; financijski pododbor vodio je Josip Grošić s članovima Ladislavom Loinom i Milanom Osrećkim. Državni odbor vodio je Jure Radić s ministrima Željkom Lužavcem i Ivanom Penićem te su, u suradnji s domaćim dužnosnicima, dogova-

Zbornik radova Ljekarnica nebeska hrvatskog naroda rezultat izlaganja sa znanstvenog simpozija Hrvatska marijanska svetišta u duhovnoj obnovi Hrvatske

Obnoviteljski zahvati podno bistričke Kalvarije

rali prostorna, prometna i sigurnosna rješenja. Vlada Republike Hrvatske novčano je poduprla izgradnju novog bogoslužnog prostora i oltara. Duhovna priprava počela je na blagdan Velike Gospe prigodnim pastirskim pismom na misnom slavlju koje se odvijalo u podnožju Kalvarije, koje je tada bilo veliko gradilište.

Uoči Papina dolaska Marija Bistrica doživjela je i svojevrsni urbanističko-građevinski procvat. Glavni radovi počeli su u travnju, a izvodile su ih postrojbe Hrvatske vojske, Građevinsko poduzeće *Konstruktor* iz Zlatara, tvrtka *Dija* iz Zagreba.

Uređen je prostor Crkve na otvorenom s novim vanjskim oltarom, pregradnim zidom nazvanim *Zid vjere, ufanja i nade* i drugim sadržajima;

Zid vjere, ufanja i nade u Crkvi na otvorenom

Kameni oltar i ambon u Crkvi na otvorenom

izgrađena je nova cesta od Moravča preko Gore kojom je ostvarena davna želja (ideja je niknula još 1933.) za povezivanjem Prigorja i Zagorja.

Radovi na toj prometnici počeli su 1971. godine, a do kraja toga desetljeća završeno je nešto više od četiri kilometra, do Kraljevog hrasta. Uređene su i popravljene prilazne ceste u samo mjesto. U Tugonici, podno Kalvarije i u Zagrebačkoj ulici kod škole izgrađeni su novi mostovi, a uređeni su i potoci koji protječu kroz mjesto. Izgrađeno je parkiralište i javni zahodi. Mjesni vodovod rekonstruiran je i povezan sa zabočkim vodovodom kako bi u slučaju potrebe opskrba vodom mogla nesmetano teći. Nekoliko pročelja na *pijacu* kao i sam pločnik trga osvanuli su u novom ruhu. Cijela površina bističkoga trga popločena je, a ponovno je sagrađen i objekt nalik na Ratni paviljon koji je bio podignut za vrijeme Prvoga svjetskog rata, a poslije njega je srušen. Glavni projektanti bili su Zvonimir Krznarić i Marjan Hržić.

Kameni oltar i ambon u Crkvi na otvorenom izradio je klesar Stipe Lučić iz Svete Nedelje po ideji inženjera Florijana Škunce. Na prednjem dijelu nalazi se reljef s likom Isusa i dvojice učenika iz Emausa. Prikazan je i sv. Jeronim na srebrnim pločama s pripadajućim tekstom. Na obnovljenom trgu postavljen je kip biskupa Martina Borkovića čijom zaslugom je otkriven kip Majke Božje Bističke 1684. godine, a izradio ga je još 1990. godine kipar Stanko Jančić.

Potrebno je reći da je još pet godina ranije, 1993. godine, osnovano Društvo za obnovu Marije Bistrice

Popločen prostor ispred Svetišta Majke Božje Bistričke

Mnoštvo hodočasnika na novouređenom kongresnom prostoru i Kalvariji prilikom dočeka pape Ivana Pavla II. 1998.

i Nacionalnog svetišta Majke Božje Bističke s ciljem uređenja toga hrvatskog hodočasničkog bisera, čije djelovanje je došlo osobito do izražaja u samoj završnici priprema za Papin posjet. Već 1994. godine uređen je okoliš crkve kamenim pločama kao prvi doprinos toga društva.

Od ponoći pa do ranih jutarnjih sati 3. listopada 1998. godine mnoštvo ljudi slijevalo se sa svih prilaza na novi kongresni prostor, Kalvariju i okolne površine i bregove očekujući dolazak najdražeg gosta s posebnim ushićenjem i uzbuđenjem.

LITERATURA

Bistrički hodočasnik. Beatifikacija kardinala Alojzija Stepinca za drugoga pohoda pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj 3. listopada 1998. u Mariji Bistrici. 1999. Ur. Pintarić, Nedjeljko. Glas koncila. Zagreb.

Glas Koncila 18/538. 1984.

Marija Bistrica '84 NEK. 1985. Središnji odbor NEK-a. Zagreb.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bističke* 4 (1998.), br. 10.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bističke* 4 (1998.), br. 11.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bističke* 4 (1998.), br. 12.

Naše domovine kinč preželni. Zbornik u čast 70 obljetnice bističkoga župnika i prvoga upravitelja Hrvatskoga nacionalnog svetišta Majke Božje Bističke mons. Lovre Cindorija. 2004. Ur. Jembrih, Alojz. Glas Koncila i Kajkaviana. Zagreb.

Usmeni iskazi: Blaženka Halamić, Sunčica Ivak, Stela Lacković, Lidija Mijatović, Adela Milički, Berislav Milički, Blaženka Muhek, Nadica Obad, Ivan Papić, Dubravka Redžić, Božica Šimunec.

Damir Galoić

PAPA PUTNIK – BISTRIČKI HODOČASNIK

Maleno zagorsko mjesto Marija Bistrica stoljećima privlači rijeke hodočasnika koji u srce Hrvatskog zagorja dolaze pokloniti se pred čudotvornim crnim kipom Majke Božje Bistričke. Kroz bistričko svetište prošli su deseci milijuna hodočasnika među kojima se svojom posebnošću uvijek ističu dva: papa Ivan Pavao II. i zagrebački nadbiskup Alojzije Stepinac. U radovima o prošlosti Marije Bistrice kao najvažniji se događaj u povijesti ovog malenog, no baštinom bogatog mjesta, izdvaja upravo svojevrstan susret ovih dviju ličnosti – veliki papa Ivan Pavao II., prijatelj Hrvatske i veliki štovatelj Blažene Djevice Marije, u Hrvatskom nacionalnom marijanskom svetištu blaženim je proglasio velikoga prijatelja bistričkog svetišta, kojeg je sam prozvao *Bedemom Crkve u Hrvata.*

Papa Ivan Pavao II. Mariju Bistricu posjetio je tijekom svog drugog pohoda Hrvatskoj, ujedno 84. svojeg papinskog pastoralnog pohoda izvan Italije, koji je trajao od 2. do 4. listopada 1998. godine. Svečana izjava o ponovnom Papinu dolasku pročitana je 8. svibnja 1998. godine u Krašiću, prigodom 100-te obljetnice rođenja kardinala Stepinca. Ivan Pavao II. posebnim je zrakoplovom *Alitalije* sletio u Zračnu luku *Pleso* u 17:36 u petak, 2. listopada. Dočekao ga je hrvatski državni i crkveni vrh. Nakon blagoslova hrvatske zemlje te prigodnog obraćanja prisutnima Papa je ušao u papamobil te se uputio do zagrebačke katedrale, pozdravljajući brojne vjernike okupljene na ruti puta. Svetog Oca ispred prvostolnice, na trgu ukrašenom velikim plakatima s biskupskim geslom kardinala Alojzija Stepinca *U tebe se, Gospodine, uzdam* i geslom Papina pohoda Hrvatsku *Bit ćete mi svjedoci*, dočekalo je mnoštvo vjernika – prvenstveno mladih. „Tu brat mi je vsaki, tu doma sem taki“, citirao je tom prilikom Ivan Pavao II. Dragutina Domjanića te pri kraju govora uputio i simbolični poziv: „Doviđenja sutra u svetištu Majke Božje Bistričke.“[1] Zagrebački nadbiskup Josip Bozanić još jednom je podsjetio na središnji događaj Papina pohoda Hrvatskoj: „Ovdje pred, kako je mi volimo zvati, Stepinčevom katedralom danas stojimo puni svetog ushićenja i ponosa. Zagrepčani i nebrojeno mnoštvo vjernika naše domovine ovu su katedralu u proteklim desetljećima pretvorili u mjesto hodočašćenja na grob našega

1 Pozdrav Svetoga Oca Ivana Pavla II. mladima i narodu na trgu ispred zagrebačke katedrale vidi na:https://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/hr/speeches/1998/october/documents/hf_jp-ii_spe_19981002_croazia-people.html. (pristupljeno 14. kolovoza 2018.)

Papa u katedrali ispred groba Alojzija Stepinca

mučenika i učitelja kardinala Alojzija Stepinca, kojega ćete Vi, Sveti Oče, sutra u Mariji Bistrici uzdići za uzor vjere kao novoga blaženika.“[2] Papa Ivan Pavao II. pomolio se ispred kipa Majke Božje Bističke na glavnom oltaru u katedrali te potom i na grobu Alojzija Stepinca. Za ovaj veliki dan otkriven je nadgrobni dio s kardinalova groba kako bi se njegovim zemnim ostacima poklonio Sveti Otac i visoki crkveni uglednici.

Za vrijeme Papina dolaska u Zagreb, njegova posjeta katedrali i Nadbiskupskom dvoru, u Mariji Bistrici odvijale su se posljednje pripreme za dolazak najdražeg gosta i beatifikaciju kardinala Alojzija Stepinca. Ulazi na prostor Crkve na otvorenom otvoreni su u 19 sati za prolaz prvih hodočasnika, koji su nakon predočenja ulaznica i sigurnosnih pregleda polako zauzimali svoja unaprijed određena mjesta. Misu u Mariji Bistrici u 21 sat predvodio je upravitelj Svetišta Majke Božje Bističke i bistrički župnik msgr. Lovro Cindori, a programu su nazočile i časne sestre karmelićanke koje su se tih dana doselile u novi samostan u Mariji Bistrici. U ponoć je započelo klanjanje Presvetom Oltarskom Sakramentu, a nakon završnog blagoslova s oltara je spušten kip Majke Božje Bističke te je u procesiji premješten na novo mjesto na oltarnom prostoru Crkve na otvorenom – s lijeve strane Papina trona; dok je na desnoj strani bio prekriven veliki plakat lika budućeg blaženika

2 Pintarić 1999: 15.

Premještanje kipa Majke Božje Bističke na oltarni prostor Crkve na otvorenom

Alojzija Stepinca, izrađen prema slici akademskog slikara Josipa Biffela. Za sve je hodočasnike od dva sata poslije ponoći pa sve do devet sati bilo priređeno i bdjenje čiji je program osmislila i vodila bistrička recitatorska družina *Bistričko srce*. Hodočasnici su pristizali tijekom cijele noći, a u najvećem broju u ranim jutarnjim satima. Iz Zagreba su organizirani polasci 80 zglobnih autobusa, autobusi su stizali i iz svih krajeva Hrvatske te susjednih zemalja, vlakovi su vjernike dovozili do Zlatar Bistrice, a veliki ih se broj na put uputio i pješice. U jutarnjim satima nastavljeno je animiranje mnoštva, a prije dolaska Svetog Oca promicatelj postupka za proglašenje blaženim Alojzija Stepinca Juraj Batelja rekao je i nekoliko misli o budućem blaženiku.

Pripreme za dolazak Pape u Mariju Bistricu pratila je pjesma *Dobro došao, Sveti Oče,* autora Željka Pavičića. Snimljen je i spot u kojem su sudjelovali poznati hrvatski glazbenici.

Zovu te Papa putnik
Jer u tvom srcu je želja
Širit evanđelje svijetom
Našeg Spasitelja.

Donosiš nam dar sa neba
Od sveg' ti srca hvala
Proglasit' blaženim ti ćeš
Stepinca kardinala.

Nasljednik svetog si Petra
Glasnik poruka s neba
Naša te srca ljube
Blagoslov tvoj nam treba.

Nama je naša vjera
Poput svjetla u tmini
Mi ćemo pjevat s tobom
Hosana u visini.

Dobro došao, Sveti Oče
Našoj Kraljici Mira
Dobro došao u Mariju Bistricu
Majci našeg Pastira.

Dobro došao, Sveti Oče
Prekrižit će se naša ruka
Pred likom Majke Božje Bističke
Kraljice hrvatskog puka.

Ulaznica za hodočasnički prostor

Papa Ivan Pavao II. u subotu, 3. listopada, oko 8 sati ujutro, nakon noćenja u Apostolskoj nuncijaturi na Ksaveru u Zagrebu, automobilom je preko Sljemena i Stubičkih Toplica krenuo u Mariju Bistricu. Nekoliko kilometara prije Svetišta Majke Božje Bističke Sveti Otac u pratnji nadbiskupa Josipa Bozanića i osobnog tajnika Stanisława Dziwisza prešao je u papamobil te nakon prolaska Stubičkom i Novom cestom ušao na prostor Crkve na otvorenom, koja danas nosi ime blaženog Alojzija Stepinca. Svetog Oca dočekalo je više od 500 000 ljudi. Svi hodočasnički prostori bili su puni – od nogometnog igrališta, preko Kalvarije pa sve do groblja. Pristigli su vjernici iz svih krajeva Hrvatske, Bosne i Hercegovine te drugih susjednih zemalja, kao i brojni Hrvati iz dijaspore. Bogatstvo i raznolikost hrvatskoga naroda prikazani su i narodnim nošnjama. Nošnje bističkog kraja nosile su članice tada nedavno osnovane udruge Hrvatska žena iz Marije Bistrice. Među okupljenim mnoštvom bio je čitav hrvatski državni vrh na čelu s predsjednikom Franjom Tuđmanom i predsjednikom Hrvatskog državnog sabora Vlatkom Pavletićem. Tu je bio i župan Krapinsko-zagorske županije Želimir Hitrec te načelnik Marije Bistrice Ivan Papić, kao i predstavnici drugih vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj – evangelički biskup Vladimir Deutsch, predsjednik Saveza Baptističkih Crkava u Republici Hrvatskoj Branko Lovrec, predsjednik Židovske zajednice Ognjen Kraus te predstavnik Mešihata Islamske zajednice u Sloveniji i Republici Hrvatskoj muftija Šefko Omerbašić. U počasnoj loži, među ostalima, bili su i budući hrvatski premijeri Ivo Sanader i Jadranka Kosor, kao i general Ante Gotovina. Na oduševljenje prisutnih papamobil je napravio veliki krug kroz gotovo cijeli hodočasnički prostor sve dok Papa nije sišao na početku Ulice križnog puta. Prije početka mise Sveti je Otac ušao u zgradu iza svečanog oltara gdje ga je u sakristiji pozdravio župnik u Mariji Bistrici i upravitelj svetišta Majke Božje Bističke msgr. Lovro Cindori.

Papamobil u Mariji Bistrici

Sveti Otac Ivan Pavao II. misno slavlje predvodio je na hrvatskom jeziku, u koncelebraciji sa sedam kardinala, sedamdesetak biskupa i više od tisuću svećenika. Uz kardinala Angela Sodana, koji je s Papom došao iz Rima, koncelebrirali su kardinal Franjo Kuharić, vrhbosanski nadbiskup kardinal Vinko Puljić, kölnski nadbiskup Joachim Meisner, slovački kardinal Ján Chryzostom Korec iz Nitre, torontski nadbiskup kardinal Aloysius Ambrožić te bečki nadbiskup kardinal Christoph Schönborn, svi hrvatski biskupi, kao i biskupi iz Bosne i Hercegovine, Slo-

Papa pozdravlja okupljeno mnoštvo

Papa među mnoštvom vjernika

SUBOTA
3. 10. 1998.

HTV 1

07.40 TV KALENDAR
07.50 VIJESTI
08.00 MARIJA U HRVATSKOM NARODU, obrazovna emisija
08.30 MARIJA BISTRICA, prijenos
09.15 DOLAZAK SVETOG OCA U MARIJU BISTRICU, prijenos
09.45 SVETA MISA I BEATIFIKACIJA SLUGE BOŽJEG KARDINALA ALOJZIJA STEPINCA, prijenos
12.30 SLIKARSTVO GOTIČKOG DOBA U HRVATSKOJ: Zidno slikarstvo
13.00 DNEVNIK
13.25 PAPA IVAN PAVAO II., američki film
15.50 DJECA BOŽJA, obrazovna emisija
16.25 TV-IZLOŽBA
16.30 KOLIJEVKA BISKUPA, dokumentarni film
17.00 VIJESTI
17.05 SLUŽBENI POSJET SVETOG OCA PREDSJEDNIKU REPUBLIKE HRVATSKE DR. FRANJI TUĐMANU, prijenos
18.30 MARIJA BISTRICA, obrazovna emisija
19.00 U POČETKU BIJAŠE RIJEČ
19.10 HRVATSKI SPOMENAR
19.30 DNEVNIK
20.10 STEPINAC - ZNAK VREMENA, dokumentarni film
21.15 VJEČNA LJUBAV, američki film
23.05 MOTRIŠTA
23.35 POSJET PAPE IVANA PAVLA II. HRVATSKOJ, reportaža
00.20 VIJESTI
--.-- NOĆNA STRAŽA
00.30 MOJSIJE

HTV 2

07.00 PANORAME TURISTIČKIH SREDIŠTA HRVATSKE
10.50 TV KALENDAR
11.00 ZLATNI KAVEZ,serija (R)
14.35 CRNO-BIJELO U BOJI (R)
17.35 TURBO LIMACH SHOW
19.00 CONAN, crtana serija
19.30 DNEVNIK
20.15 TRILER: Celibidache
21.50 "SVETI LEOPOLD MANDIĆ" U AFRICI, dokumentarna emisija
22.40 PLES NA ULICI, dokumentarna serija
23.40 OPRAH SHOW

HTV3

11.50 HIT DEPO (R)
14.20 ZAKON U L.A., serija (R)
15.10 ODJEDNOM SUSAN, serija (R)
15.35 REUNION, američki film
17.20 DIPLOMAC, kviz (R)
18.15 VELIKE ZAGONETKE 20. ST.: Tajna Glena Millera, dokumentarna serija
18.45 KUĆNI LJUBIMCI
19.30 HRVATSKI GLAZBENI PROGRAM
20.10 HRVATSKI FILMSKI PORTRETI: Jagoda Kaloper
20.55 WHITBREAD REGATA, dokumentarna serija
22.00 ŠPORT
22.15 KORACI
--.-- München: Tenis COMPAQ Cup

venije, SAD-a, Mađarske, Slovačke, Irske, Albanije, Nizozemske, Italije, Španjolske, Bugarske, Rumunjske, Makedonije, Crne Gore, Austrije, Češke, Jugoslavije te deseci generalnih vikara, izaslanika biskupa različitih zemalja, kao i predstavnika rimskih zavoda. Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima predstavljao je njegov tadašnji rektor msgr. Jure Bogdan. Sve je bilo puno simbolike. Svećenici su imali posebno pripremljene crvene štole s biskupskim grbom nadbiskupa Stepinca. Kardinali, biskupi i posebni uzvanici nosili su misnice sa zlatnim detaljima i križem u obliku hrvatskog pletera. Sveti je Otac misno slavlje prvi put služio na bističkom kame-

Papin boravak u Hrvatskoj se gotovo u cijelosti prenosio na Hrvatskoj radio televiziji. Posjet Mariji Bistrici u izravnom televizijskom prijenos komentirali su Branimir Bilić i fra Zvjezdan Linić

Na svetoj misi 3. listopada 1998. bilo je više od tisuću svećenika

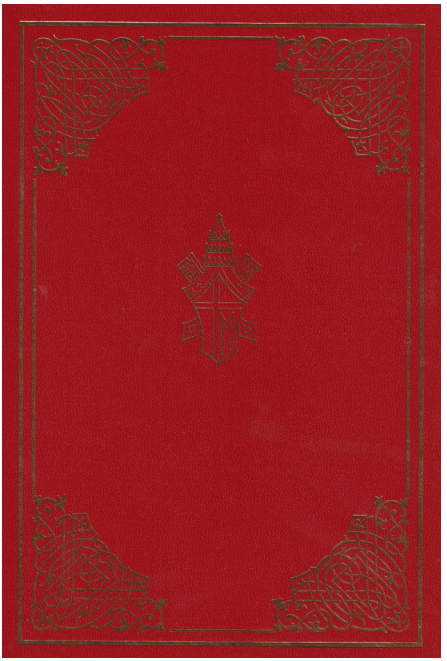

Misal iz kojega je čitano na misi u Mariji Bistrici

nom oltaru izrađenom po idejnom nacrtu inženjera Florijana Škunce; na ambonima je na srebrnim pločama prikazan sv. Jeronim te glagoljski tekst *Neka mi bude po riječi Tvojoj*. Poglavar Katoličke Crkve tijekom mise sjedio je na katedri iz crkve Nadbiskupskoga dječačkog sjemeništa u Zagrebu, koja je tamo bila i za vrijeme nadbiskupovanja Alojzija Stepinca, a za ovu je priliku posebno presvučena u bijelu kožu. Nakon pozdrava što ga je uputio zagrebački nadbiskup Josip Bozanić, Papa je rekao: „Danas sam došao k vama u ovo drago nam svetište naše Nebeske Majke – Majke Božje Bistričke. Pred Njezinim crnim likom toliko ste puta vi i vaši stari po njoj upućivali molitve Bogu. Ovdje sam kako bih zajedno s vama Bogu prinio žrtvu hvale i proglasio blaženim slugu Božjega

Alojzija Stepinca. Molimo Gospodina da nam oprosti grijehe da čiste savjesti nosimo svjedočanstvo Radosne vijesti. Molimo Ga da svojim milosrđem podržava našu ustrajnost u vjeri i predanju, služenju i poniznosti srca."[3]

Središnji dio drugog pohoda pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj bilo je proglašenje blaženim zagrebačkog nadbiskupa kardinala Alojzija Stepinca. Obred beatifikacije započeo je zamolbom nadbiskupa Bozanića, kraj kojeg je bio i promotor Stepinčeve kauze Batelja. Nakon toga svi su nazočni ustali te je Sveti Otac svečano izgovorio formulu beatifikacije: „Mi, udovoljavajući želji Našega brata zagrebačkog nadbiskupa Josipa Bozanića te brojne druge braće u biskupstvu i mnogih vjernika, pošto smo razmotrili mišljenje Zbora za proglašenje svetih, Našom apostolskom vlašću dopuštamo da se časni sluga Božji Alojzije Stepinac od sada naziva blaženim i da se svake godine na dan njegova rođenja za nebo, 10. veljače, može slaviti njegov spomendan na mjestima i na način kako je određeno kanonskim propisima. U ime Oca i Sina i Duha Svetoga."[4] Stotine pjevača i tisuće vjernika zapjevali su *Amen*, fanfare su intonirale *To sad nebo navješćuje i glas s neba potvrđuje* te je istodobno podignut zastor s velike slike blaženog Alojzija Stepinca, koju su upravo u tom trenutku obasjale sunčeve zrake uslijed razmicanja jesenskih oblaka koji su cijeli dan dominirali nebom nad Bistricom. Dok se pjevala pjesma u čast novom blaženiku, vjernici su u procesiji sa svijećama i cvijećem prema oltaru nosili relikvijar s relikvijama kardinala Stepinca. Relikvijar je izrađen od srebra. U donjem su dijelu prikazani stari hrvatski kršćanski motivi, u središnjem dijelu nalazi se članak kosti prsta ruke bl. Alojzija Stepinca, a na vrhu se uzdiže minijatura tornja zagrebačke katedrale. Relikviju je nosila Marijana Beno iz Dubrovnika koja je, unatoč liječničkoj dijagnozi da neće moći ni hodati ni govoriti, ozdravila na zagovor kardinala Stepinca.

„Biskupi su vaše zemlje tražili da proglašenje blaženim Alojzija Stepinca bude upravo ovdje, u svetištu Majke Božje Bistričke. Iz osobnoga iskustva znam što je za nas Poljake u doba komunističke vlasti značilo svetište na Jasnoj Gori, s kojim je na poseban način povezan pastirski rad sluge Božjega kardinala Stefana Wyszynskog. Ne čudi me da je slično značenje za vas imalo ovo svetište, u kojemu se sada nalazimo, ili ono u Solinu, kamo ću poći sutra. Odavno sam želio pohoditi svetište Majke Božje Bistričke. Rado sam zbog toga prihvatio prijedlog hrvatskih biskupa i danas na ovom znakovitom mjestu obavljam svečani čin beatifikacije"[5], rekao je papa u svojoj homiliji koja je bila posvećena djelu novog blaženika i vjeri hrvatskoga puka. Molitvu vjernika čitali su predstavnici bisku-

3 Pintarić 1999: 66.

4 Pintarić 1999: 73.

5 Propovijed Svetog Oca Ivana Pavla II. na svečanome euharistijskom slavlju proglašenja blaženim Sluge Božjega kardinala Alojzija Stepinca vidi na:https://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/hr/homilies/1998/documents/hf_jp-ii_hom_19981003_croazia-beatification.html (pristupljeno 14. kolovoza 2018.)

Papa izgovara formulu beatifikacije

Relikviju blaženog Alojzija Stepinca prinijela je čudesno ozdravljena Marijana Beno

pija Zagrebačke metropolije i drugih crkvenih pokrajina u Hrvatskoj. Prinos darova simbolično je povezao Stepinčevu rodnu župu i Svetište koje je tako rado pohodio. Papinski ciborij prinijeli su vjernici iz Župe Krašić, dok su vino prinijeli vjernici iz Marije Bistrice. Papi je kao dar svih hrvatskih biskupa darovan i posebno pripremljen evanđelistar. Na naslovnoj ploči u srebru je prikazan motiv plenarija izrađenog od bjelokosti u 11. stoljeću, dok je na zadnjoj strani prikazan motiv romaničkog križa iz 9. stoljeća iz obližnje Martinšćine. Oboje se čuva u riznici zagrebačke katedrale. Na pozadini je ispisan glagoljski tekst iz najstarije hrvatske tiskanje knjige – glagoljskoga Misala iz 1483. godine. Na koricama se nalaze i likovi četiriju evanđelista, na hrptu okova glagoljicom je ispisana riječ

evanđelje, u gornjem dijelu utisnut je logo Papina pohoda Hrvatskoj, dok u donjem dijelu stoji tekst: *Zagreb – Marija Bistrica, 2. – 3. listopada 1998*. Obitelj Barun s petero, od svoje dvanaestero djece, Papi je uručila dar Hrvatske biskupske konferencije – ček na 100 000 dolara za Papin Caritas, što je opet bila simbolična gesta budući da je hrvatski Caritas osnovao upravo novi blaženik Stepinac. Sveti je Otac svim prinositeljima darova poklonio krunicu, dok je bistričkom župniku i upravitelju Svetišta Lovri Cindoriju neočekivano uručio i kalež za Svetište. Papa je zagrebačkom nadbiskupu Josipu Bozaniću na kraju mise uručio i pozlaćenu krunicu za bistričko svetište. Naime, običaj sv. Ivana Pavla II. bio je da kod pohoda Marijinim svetištima daruje krunu, no ako je Gospin prikaz bio već okrunjen, onda je darivao krunicu.

Papa Ivan Pavao II. pričestio je pedesetak ljudi povezanih sa životom i smrću kardinala Stepinca, dobročinitelje kauze i vjernike iz različitih oblika crkvenog života. Podjela pričesti bila je organizirana tako da su svećenici pripremljenim prolazima dolazili do unaprijed određenih pozicija na hodočasničkom prostoru. Kako bi vjernicima njihov položaj bio vidljiviji, iznad njih su otvoreni i posebni žuto-bijeli kišobrani. Misno je slavlje uveličao veliki zbor sastavljen od pjevača crkvenih zborova Za-

Evanđelistar koji je Papi darovan u Mariji Bistrici. Upravo je ovaj evanđelistar korišten u misi sprovoda sv. Ivana Pavla II., korišten je i za pontifikata Benedikta XVI., a koristio ga je i papa Franjo

Obitelj Barun daruje ček za Papin Caritas – dar HBK

Vino su prinijeli vjernici iz Marije Bistrice

grebačke nadbiskupije, zbora Župe Marija Bistrica i obližnjih župa Hrvatskog zagorja te Dječjeg zbora kardinala Alojzija Stepinca. Dirigirali su Dragutin Cerovečki, msgr. Miroslav Martinjak i Mladen Tarbuk. Pratnja na orguljama bila je Hvalimira Bledšnajder, a neke je dijelove pratio i Orkestar Hrvatske vojske. Solističke su dionice imali Željko Puškarić, Miroslav Živković, Darija Hreljanović i s. Cecilija Pleše. Evanđelje je na hrvatskom jeziku pjevao đakon Kruno Novak, a u starohrvatskoj redakciji

Papa je bistričkom svetištu darovao i pozlaćenu krunicu

rektor Grkokatoličkoga bogoslovnoga sjemeništa Nikola Nino Kekić. Za misu je na vrh Kalvarije dopremljeno posebno zvono, koje je nakon dva tjedna darovano obnovljenoj crkvi sv. Lovre u Petrinji, čiji je tadašnji župnik bio Ivica Šestak. Milodare je prikupljalo 300 milostinjara iz zagrebačkih župa, obučenih u žute majice i označenih posebnim znakovima.

Na kraju misnog slavlja papa Ivan Pavao II. prisutne je pozdravio na hrvatskom, slovenskom, talijanskom, mađarskom, njemačkom, poljskom i albanskom jeziku. Potom je blagoslovio kamene temeljce za buduće pastoralne centre u čast bl. Alojzija Stepinca, odao počast kipu i okadio kip Majke Božje Bističke. Na kraju misnog slavlja okupljeno je mnoštvo zajedno s Papom zapjevalo *Zdravo Djevo, kraljice Hrvata*. Po završetku mise Papa je osobno pozdravio predstavnike ostalih vjerskih zajednica u Hrvatskoj te hrvatskog predsjednika Franju Tuđmana, a pola milijuna ljudi zapjevalo je pjesmu *Majko Božja Bistrička*.

Nakon što je odložio misno ruho u sakristiji, Papa se rukovao s organizatorima i asistencijom te se potom improviziranim liftom (zapravo uređenim viličarom) spustio do papamobila koji ga je čekao u župnom dvorištu. Zagrebačkom ulicom i središnjim bističkim trgom, koji je tada već nosio njegovo ime, došao je do bazilike gdje ga je msgr. Cindori dočekao riječima: „Sveti Oče! Dobrodošli u svetište crne Majke Božje s djetetom Isusom, u svetište Majke Božje Bističke, u svetište svih Hrva-

Zbor bistričke župe bio je dio velikog zbora koji je uveličao misno slavlje

Zborom je dirigirao i tadašnji župni vikar u Mariji Bistrici Dragutin Cerovečki

ta u domovini i svijetu, i u Stepinčevo svetište!“[6] Spremno je bilo klecalo na kojem se Papa pomolio i stol na kojem se upisao u bistričku spomenicu. Ivanu Pavlu II. tada su uručeni i darovi: srebrno-zlatni odljev originala kipa Majke Božje Bistričke, veliko licitarsko srce na kojem je pisalo: „*Sveti Oče, pozdravlja Vas Marija Bistrica“* i knjiga o Marijinim svetištima u Krapinsko-zagorskoj županiji *Početak boljega svijeta* (prijevod natpisa *Mundi melioris origo* koji se nalazi na plafonu crkve na Trškom Vrhu i moto pod kojim je 1971. godine u Mariji Bistrici održan veliki mariološki kongres). Sveti je Otac na odlasku blagoslovio prisutne, ušao u osobni automobil i u koloni krenuo natrag prema Zagrebu.

Marija Bistrica dugo se još nije

6 Jembrih 2004: 45.

Papa moli u bazilici
Majke Božje Bistričke

Papa se upisuje
u bistričku spomenicu

Na ulazu u cinktor bistričke bazilike i danas su tragovi koji podsjećaju na posjet Pape putnika

praznila. Okupljeni su razmjenjivali dojmove, no i tražili trajne podsjetnike na taj veliki dan. Ruže koje su krasile oltar, kao i drugo ukrasno cvijeće koje je resilo samo mjesto, postalo je uspomena i svojevrsna relikvija koju su ljudi uzimali sa sobom kako bi njih i njihove bližnje podsjećala na tu

prvu subotu u listopadu 1998. godine. Mariju Bistricu i danas na taj dan jasno podsjeća puno znakova u samom Svetištu te u okolnim prostorima: središnji bistrički trg nosi ime pape Ivana Pavla II., na ulazu u Crkvu na otvorenom nalazi se Papin spomenik, na ulazu u cinktor službeni je plakat posjeta Pape Hrvatskoj iz 1998. te fotografija velikog misnog slavlja i beatifikacije u Mariji Bistrici.

Papa je po povratku iz Marije Bistrice u Zagrebu posjetio predsjednika Republike Hrvatske Franju Tuđmana te se u Nuncijaturi susreo s predstavnicima ustanova iz svijeta kulture. Sljedećeg je dana Papa na splitskom Žnjanu predvodio misno slavlje povodom proslave 1700-te obljetnice Grada Splita. Potom je posjetio splitsku katedralu te se u Nadbiskupskoj palači susreo s članovima Hrvatske biskupske konferencije i Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine te posjetio i hrvatsko marijansko prasvetište Gospe od Otoka u Solinu. Papa je iz Zagreba do Splita te iz Splita u Rim putovao avionom Croatia Airlinesa.

LITERATURA

Bistrički hodočasnik. Beatifikacija kardinala Alojzija Stepinca za drugoga pohoda pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj 3. listopada 1998. u Mariji Bistrici. 1999. Ur. Pintarić, Nedjeljko. Glas koncila. Zagreb.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bistričke* 4 (1998.), br. 10.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bistričke* 4 (1998.), br. 11.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bistričke* 4 (1998.), br. 12.

Naše domovine kinčpreželni. Zbornik u čast 70 obljetnice bistričkoga župnika i prvoga upravitelja Hrvatskoga nacionalnog svetišta Majke Božje Bistričke mons. Lovre Cindorija. 2004. Ur. Jembrih, Alojz.Glas Koncila i Kajkaviana. Zagreb.

Papa danas u Mariji Bistrici i Zagrebu. Informativna katolička agencija. Zagreb. http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=37522 (pristupljeno 14. kolovoza 2018.)

Program i bdijenje uoči dolaska Svetog Oca u Mariju Bistricu. Informativna katolička agencija. Zagreb. http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=4713 (pristupljeno 14. kolovoza 2018.)

Misa proglašenja blaženim sluge Božjega Alojzija Stepinca na Mariji Bistrici. Informativna katolička agencija. Zagreb. http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=4311 (pristupljeno 14. kolovoza 2018.)

Večer sjećanja na papu Ivana Pavla II. Informativna katolička agencija. Zagreb. http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=168804 (pristupljeno 14. kolovoza 2018.)

U temelje bistričkog oltara položena povelja „S Kristom u treće tisućljeće“. Informativna katolička agencija. Zagreb. http://www.ika.hr/print_vijest.php?id=4683 (pristupljeno 14. kolovoza 2018.)

Papini govori u Hrvatskoj – od 2. do 4. listopada 1998. godine. https://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/hr/speeches/1998/october.index.html#speeches (pristupljeno 14. kolovoza 2018.)

Spot pjesme *Dobrodošao Sveti Oče*. https://www.youtube.com/watch?v=maOeWFn700E (pristupljeno 14. kolovoza 2018.)

Martin Perković

MARIJA BISTRICA OD DOLASKA SVETOG OCA DO NAJNOVIJIH DANA (1998. – 2018.)

Nakon nezaboravnoga misnog slavlja održanoga u novouređenoj Crkvi na otvorenom Hrvatskoga nacionalnog svetišta Majke Božje Bističke i proglašenja blaženim kardinala Alojzija Stepinca, papa Ivan Pavao II. nije zaboravio svoje drugo putovanje u Hrvatsku. Na općoj audijenciji hodočasnicima u Vatikanu 7. listopada 1998. godine ponovo je ostavio trajni dojam na Hrvate sljedećim riječima: „Prije svega zahvaljujem Bogu koji mi je omogućio doživjeti to tako dojmljivo iskustvo. (…) Blaženi Alojzije Stepinac na taj način predstavlja Hrvatsku koja želi oprostiti i pomiriti se, očistivši sjećanje od mržnje i pobjeđujući zlo dobrom. Odavno sam želio poći u poznato svetište Majke Božje Bističke. Providnost je htjela da se ta želja ostvari prigodom proglašenja blaženim kardinala Alojzija Stepinca.“[1]

1 Nagy 2011: 379.

Srdačan susret pape Ivana Pavla II. i bističkog župnika msgr. Lovre Cindorija, Marija Bistrica, 3. listopada 1998.

Naslovna stranica knjige
Blaženi Alojzije Stepinac i Marija Bistrica

Posjet je ostavio i mnoge druge pod dojmom. Tadašnji župnik msgr. Lovro Cindori izjavio je nedugo nakon posjeta kako se nakon beatifikacije u Mariji Bistrici još više osjeća duhovno ozračje. Na pitanje što bi se još veće od dolaska Svetoga Oca u Mariju Bistricu moglo iščekivati, izjavio je: „Pa mislim da je teško reći da bi se nešto više moglo doživjeti. (…) Mislim da je to vrhunac što je mogla postići i jedna država kao što je domovina naša Hrvatska i naš grad Zagreb, a kamoli jedno ovako malo svetište za nas lijepo i veliko, ali drugdje u svijetu malo.“[2]

Stanovnici Marije Bistrice, njih čak 75, pod vodstvom msgr. Lovre Cindorija krenuli su 19. rujna 1999. godine posjetiti Vatikan kako bi zahvalili Svetomu Ocu na posjetu Hrvatskoj. „Naš župnik, msgr. Lovro Cindori poklonio je Svetom Ocu u ime naše male grupe specijalno izdanje monografije *Bistrički hodočasnik*, koja je pripremljena povodom godišnjice posjeta pape Ivana Pavla II. Mariji Bistrici i svečane beatifikacije kardinala Alojzija Stepinca.“[3] Početkom svibnja 2000. godine izdana je hodočasnička monografija *Majka Božja Bistrička* na više jezika koja služi za bolje upoznavanje povijesti župe i Svetišta, a obiluje mnoštvom fotografija, dok je vrijedna knjiga *Blaženi Alojzije Stepinac i Marija Bistrica*, autora Jurja Batelje, predstavljena 13. srpnja 2011. godine u kapelici sv. Petra u kompleksu bistričkoga svetišta.

U intervjuu s gospođom Danicom Ozimec 1999. godine, tadašnji postulator kauze dr. Juraj Batelja komentirao je Papin posjet: „Bistrički župljani mogu biti ponosni da je upravo središte njihove župe blaženi Alojzije proglasio moralnim vrelom hrvat-

2 Milosti puna: glasilo svetišta Majke Božje Bistričke 5 (1999.), br. 14, str. 39.

3 Milosti puna: glasilo svetišta Majke Božje Bistričke 5 (1999.), br. 15, str. 26.

skog naroda, gdje on pod moćnom zaštitom Djevičinom, traži oproštenje, čisti savjest, pričešću hrani dušu i počinje biti stvaratelj novog svijeta.“[4] Sestre karmelićanke iz Marije Bistrice također su komentirale dolazak Svetoga Oca: „Prošlo je godinu dana našeg boravka ovdje u Mariji Bistrici, u našem novom domu. (…) Kuća u koju smo došle i nije bila spremna za useljenje. Oduševljenje koje je vladalo zbog dolaska Sv. Oca, u nama i oko nas, bilo je tako jako da smo tih prvih dana bile nošene milošću koja se daje onima koji započinju nešto novo i jednostavno zaboravljale poteškoće pred kojima smo se nalazile.“[5]

Ubrzo su se dogodila i dva značajna događaja za bistričko svetište. Svečani blagoslov Karmela Majke Božje Bistričke i bl. Alojzija Stepinca te posveta samostanske crkve bili su 12. veljače 2000. godine. U godini Velikog jubileja 2000. odlukom nadbiskupa zagrebačkog msgr. Josipa Bozanića, bazilika Majke Božje Bistričke postala je jednom od četiriju oprosnih crkava. Zagrebački biskup Josip Mrzljak blagoslovio je brončani kip blaženoga Alojzija Stepinca na ulazu u Karmel 11. veljače 2001. godine. Kip je djelo akademske kiparice Marine Stoponje, a dar je izvođača radova pri izgradnji samostana Darka Turopoljca.

4 Milosti puna: glasilo svetišta Majke Božje Bistričke 5 (1999.), br. 15, str. 34.

5 Milosti puna: glasilo svetišta Majke Božje Bistričke 5 (1999.), br. 15, str. 39.

Bistričani su zasadili drvo cedra 2000. godine na trajni spomen milenijskom slavlju

Kip blaženog Alojzija Stepinca, Karmel Marija Bistrica

Listajući sve brojeve lista *Milosti puna*, može se zamijetiti kako je papa Ivan Pavao II. na neki način prisutan u gotovo svakome broju. Bističani ga se rado sjećaju i pričaju o njemu, a osobito su ponosni na blaženoga kardinala Alojzija Stepinca, čiji se blagdan slavi svake godine 10. veljače. Koliko je Papin posjet značio za prepoznatljivost Marije Bistrice, govore mnogi posjeti visokih crkvenih dužnosnika. Tako je 8. listopada 2001. godine u bazilici Majke Božje Bističke misu slavio kardinal Ratzinger, budući papa Benedikt XVI.

Posjet Bističanaca Rimu 1999. godine nije bio jedini. U zahvalnome hrvatskom hodočašću u Rim od 6. do 9. studenoga 2003. godine sudjelovalo je i 50 Bističana. Cilj hodočašća bio je zahvala Svetome Ocu za njegove posjete Hrvatskoj, čestitanje srebrnoga jubileja njegova pontifikata i obnavljanje „krsnog saveza“. Pedesetak župljana iz Marije Bistrice hodočastilo je pak 2008. godine u domovinu pape Ivana Pavla II. Povod je bila proslava desete obljetnice proglašenja blaženim kardinala Alojzija Stepinca i deseta obljetnica Papina pohoda Mariji Bistrici.

Podnevnu je svetu misu 1. lipnja 2003. godine iz Svetišta prenosio HRT s nakanom da se iz župe koju je Sveti Otac već pohodio pošalje poruka svima koji očekuju ponovni posjet pape Ivana Pavla II. Kako bi na vidljiv način obilježili treći Papin posjet, na sjednicama Župnoga pastoralnog i ekonomskog vijeća odlučeno je da će se podići Papin kip. Apostolski nuncij msgr. Giulio Einaudi u prisustvu velikoga broja vjernika 18. svibnja 2003. godine otkrio je i blagoslovio novopostavljeni kip pape Ivana Pavla II., djelo akademskoga kipara Zlatka Čulara. Kip je visok 2,80 metara i težak oko 700 kilograma, a postavljen je na granitnome postolju izrađenom u radionici *Jerbić* u Svetoj Nedjelji. Delegacija Župe i Svetišta Majke Božje Bističke pohodila je Đakovo 2. lipnja 2003. godine i odnijela dar za Svetoga Oca – brončani odljev kipa od 70 cm, prototip kipa koji je postavljen u Mariji Bistrici.

Nakon smrti pape Ivana Pavla II. 2. travnja 2005. godine, mnogo je

Kip pape Ivana Pavla II. u bističkoj Crkvi na otvorenom Blaženoga Alojzija Stepinca

ljudi sa svih strana došlo u bističku baziliku moliti za Svetoga Oca. Čitav tjedan palile su se svijeće kod spomenika Ivanu Pavlu II. na bističkoj Kalvariji, a sjećanja i doživljaji ostali su zapisani u *Knjizi sjećanja* koja je bila postavljena kod oltara sv. Križa.

Krajem 2007. godine zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić najavio je da će 2008. godina za Zagrebačku nadbiskupiju biti u znaku desete obljetnice proglašenja blaženim kardinala Alojzija Stepinca. „Za Hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bističke ta obljetnica mnogo znači. U našem sjećanju i Ivan Pavao II. i bl. Alojzije Stepinac ostaju kao najveći bistrički hodočasnici.“[6]

Stanovnici Marije Bistrice s posebnom su se radošću prisjetili pape Ivana Pavla II. 2011. godine kada je proglašen blaženim. Tim su povodom zagrebački kardiolozi poklonili bističkomu svetištu sliku blaženika, rad Josipa Biffela, koja se nalazi na oltaru Srca Isusova, u pokrajnjoj lađi. Uskoro je došao još sretniji trenutak jer je 27. travnja 2014. godine papa Franjo proglasio papu Ivana Pavla II. svetim. U listu *Milosti puna* tu je vijest popratila A. Gregurić: „Svi smo mi tada osjećali ponos jer papu Ivana Pavla II. posebno volimo i smatramo nekako svojim. (…) [K]amo god krenuli u Mariji Bistrici, susrest ćete se s našim dragim svecem, našim Ivanom Pavlom II.: u pjesmi, u slici, u sjećanjima i molitvama ljudi.“[7]

Posjet pape Ivana Pavla II. nije samo ostavio dojam na stanovnike Marije Bistrice već ih je, zajedno s rektorima Svetišta, i motivirao da uljepšaju mjesto i posvete se obnovi Svetišta i župe.

Na pitanje kako vidi Bistricu u onome što je pred njom nakon svih tih događaja, msgr. Lovro Cindori 2000. godine izjavio je: „Pa ovako, stvarnost koja je sada s nama, to je nešto veličanstveno. (…) Mariju Bistricu nacionalnim svetištem proglasuju biskupi, a Papin mu posjet daje

6 Milosti puna: glasilo svetišta Majke Božje Bističke 13 (2007.), br. 41, str. 52.

7 Milosti puna: glasilo svetišta Majke Božje Bističke 20 (2014.), br. 53 – 54, str. 67.

međunarodni značaj. Mi sada više ne bismo smjeli ostati na ovoj razini na kojoj smo bili. Mislim, i samo mjesto mora doživljavati jedan svoj obnoviteljski pokret. (…) [D]ruštvo mora pripremiti prostore kamo ćemo moći primiti hodočasnike, a to je hotel, to je ugostiteljstvo, to su još neki drugi sadržaji, kao što imaju svetišta kampove, pa bungalove i drugo gdje mogu mladi doći, gdje mogu boraviti, gdje im se može prirediti duhovni sadržaj, ali također i onda jednostavni životni sadržaj. (…) Kada stranac dođe, da vidi kako svetište nije zatrpano svim mogućim tržišnim prostorima, nego da ono ima „zraka“, svoj miran okoliš, svoje poštovanje. Zbog toga treba djecu učiti da vole svoju Bistricu, treba ljudima reći da budu ponosni što su iz Marije Bistrice.“[8]

Na pitanja o uređenju Svetišta i Marije Bistrice, o gostoprimstvu mještana i mogućim poboljšanjima, hodočasnici su 2001. godine imali mnogo pozitivnih opaski: „Jako je lijepo uređeno cijelo mjesto, a posebno samo Svetište. Sviđa mi se što je na ulaz u okružje crkve postavljen kip blaženog Alojzija Stepinca. On nam čini lijepu dobrodošlicu.“[9] Također, ponudili su i prijedloge kako bi se jedinstvenost Svetišta mogla očuvati: „Mislim da bi sve ove dodatne sadržaje trebalo udaljiti dosta od Svetišta i osigurati potpunu tišinu i mir za vjernike. Znam da je to ovdje teško zbog ograničenog prostora, no činjenica je da dosta prevladava sajamski duh, štandovi, kafići, muzika. Možda je i to potrebno, ali po mom mišljenju dosta dalje od Svetišta, jer kotlovinu i ražnjiće možete pojesti svugdje, a ono što nudi Svetište je jedinstveno.“[10]

II. pastoralni pohod pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj i Hrvatskome nacionalnom marijanskom svetištu otvorio je i mogućnost za osnivanje radiopostaje u bističkom svetištu koja je pokrenuta 15. lipnja 1998. godine kao Radio Marija Bistrica. Programska shema i govorni dio programa započeo je 1. svibnja 1999. godine. Radio emitira program religioznoga karaktera kao što je praćenje događaja u Svetištu i informiranje hodočasnika, ali obuhvaća i sve aspekte ljudskoga života na lokalnoj razini, od politike, društva, gospodarstva, kulture, športa i zabave. Razlog tome su utvrđeni ciljevi koji uključuju „pravodobno i objektivno informiranje pučanstva o njihovim interesima, potrebama, mogućnostima; afirmacija općeljudskih i kršćanskih vrednota; poticanje gospodarskog razvoja; razvijanje bogatijega i osmišljenijega zabavnog, športskog, kulturnog i uopće kreativnog djelovanja ljudi; odgoj i duhovni razvoj mladih, a poseban cilj je informiranje hodočasnika Svetišta MBB.“[11]

Župljani su idućih godina sve više počeli davati svoj obol unapređenju župe, ponajviše podizanjem novih ili

8 Milosti puna: glasilo svetišta Majke Božje Bističke 5 (1999.), br. 15, str. 17.

9 Milosti puna: glasilo svetišta Majke Božje Bističke 7 (2001.), br. 22, str. 30.

10 Milosti puna: glasilo svetišta Majke Božje Bističke 7 (2001.), br. 22, str. 31.

11 Jembrih 2004: 123.

Članice Udruge Hrvatska žena Marija Bistrica uređuju Kalvariju

restauracijom starih raspela i kapelica.

Projekt *Stepinčev put*, zamišljen kao poveznica mjesta i gradova na životnome putu našega blaženika Alojzija Stepinca, pokrenut je 2007. godine, a odvija se etapno: 1. Krašić – Zagreb; 2. Zagreb – Marija Bistrica; 3. Marija Bistrica – Lepoglava.

Tijekom godina organizirana je tradicionalna manifestacija *Za svakog hodočasnika jedan cvijet* u kojoj su mještani općine Marija Bistrica nagrađivani za najljepše okućnice, balkone, klijeti, stare kuće i poslovne prostore. Cilj je također bio iskazati i dobrodošlicu hodočasnicima lijepo uređenim prostorima i prije svega toplim dočekom.

Sav taj trud nije ostao nezapažen pa je tako prigodom proslave 800. obljetnice prvoga pisanog spomena Marije Bistrice župu i njezina postignuća do 2009. godine najbolje opisao tadašnji rektor Svetišta vlč. Zlatko Koren podsjetivši na „zauzeto karitativno djelovanje, radosno hodočašćenje diljem domovine i svijeta, njegovanje dragih kapelica, podizanje brojnih križeva krajputaša, proslave bračnih jubileja, otvorenost duhovnom pozivu, susretljivost prema svećeniku, glazbenu kulturu koja se razvija kroz župni, dječji i zbor mladih, duhovno-kulturna događanja, uključenost starijih osoba u svakodnevni život župe posredstvom valova radija Marije Bistrice, prisutnost redovnica u župi, marne pastoralne i ekonomske vijećnike, nezaobilaznu prisutnost djelatnih vatrogasaca, kuburaša, lovaca, apostola, „Hrvatske žene“, limene glazbe, planinara, KUD-a, suradnju s bistričkom školom, vrtićem i mladom općinom, duhovno osvježenje kroz prisutnost brojnih svećenika, naročito isusovaca te mnoštvo drugih inicijativa koje se događaju na razini župe.“[12]

12 Milosti puna: glasilo svetišta Majke Božje Bistričke 15 (2009.), br. 45, str. 70.

Što se tiče promjena u izgledu Svetišta, najbolje je početi od msgr. Lovre Cindorija čija je zamisao 2000. godine bila obnoviti ga na način na koji ga je 1880. godine zamislio Hermann Bollé. Zaključio je: „Možemo reći da je Bistrica u ovih posljednjih deset godina vrlo napredovala u čitavoj svojoj izgradnji, kako Svetište tako i samo mjesto. Mislim da je tome pridonio najviše dolazak sv. Oca Ivana Pavla II.“[13]

Prigodom 1 000. obljetnice hrvatskoga kraljevstva, na prostoru između kapelica sv. Josipa i sv. Petra koji je nekad bio namijenjen za paljenje svijeća, postavljen je rad kiparice Mile Wood *Isusova muka i smrt*.

Vjerojatno je najviše pažnje posvećeno uređenju Kalvarije koju je msgr. Cindori htio pretvoriti u Park prirode – bistrička Kalvarija. Od 2001. godine posađene su brojne lipe, grabrovi, jaseni, javori, hrastovi lužnjaci. Razrijeđena je šuma bukve i hrasta na padinama križnoga puta kako bi se proširio dotad zaklonjeni pogled. Gospodin Stjepan Cesar, koji se najviše brinuo oko uređenja rekao je za *Milosti puna*: „Bistrica je zavrijedila da bude najljepše mjesto u Hrvatskoj, jer jedino je svetište koje godišnje prima između 600 i 800 tisuća hodočasnika. Ti ljudi zavređuju da ih se lijepo dočeka. (…) Marija je snaga svijeta i što je ljepše od cvijeća za nju?!“[14] U prigodi 274. zavjetnoga hodočašća vjernika grada Zagreba na Mariju Bistricu 2005. godine, popločen je križni put bistričke Kalvarije zalaganjem zagrebačkoga gradonačelnika Milana Bandića, a darom građana grada Zagreba.

13 Milosti puna: glasilo svetišta Majke Božje Bistričke 6 (2000.), br. 20, str. 48.

14 Milosti puna: glasilo svetišta Majke Božje Bistričke 9 (2003.), br. 30, str. 22.

Popločeni križni put Kalvarije – dar građana grada Zagreba

Nova pozlata na glavnom oltaru bazilike MBB

Nova pozlata na Kipu Majke Božje Bističke na Kalvariji

Obnova župne i svetišne crkve Majke Božje Bističke provedena je 2001. i 2002. godine na inicijativu msgr. Lovra Cindorija i u suradnji s pastoralnim i ekonomskim vijećem. Radovi u crkvi bili su podijeljeni na tri dijela: 1. rasvjeta i elektrifikacija čitave crkve; 2. bojenje crkve koja ima nekoliko tisuća kvadratnih metara prostora; 3. čišćenje oltara i kipova od prašnih naslaga, kao i obnova pozlate na oltaru, na kipovima i drugim pozlaćenim figurama. Ličilačke radove obavili su domaći majstori pod stručnim vodstvom i idejnim polazištem akademskoga kipara Pavla Hudeka. Ubrzo je provedena anketa o novome izgledu bazilike Majke Božje Bističke: „No, kad se nešto tako lijepo uredi, onda još više dolaze do izražaja one sitnice koje nisu uljepšane. Tako da bi sad trebalo ustrajati u tom da se svake godine još nešto napravi pa da slika bude kompletna.“[15] Vjernici su bili zadovoljni obnovom: „Ušavši u crkvu, prvi put poslije obavljene obnove Svetišta Majke Božje Bističke, bio sam uistinu ugodno iznenađen. (…) [U]laskom u tako obnovljenu crkvu, čovjeka – vjernika prožme neki poseban ugođaj svjetla, ljepote uzvišenosti, mira, pa i nade, kakav osjećaj jedva da bi još bilo gdje drugdje doživio.“[16]

Zalaganjem msgr. Lovre Cindorija 2003. godine u Svetištu u Mariji

15 Milosti puna: glasilo svetišta Majke Božje Bističke 8 (2002.), br. 26, str. 24.

16 Milosti puna: glasilo svetišta Majke Božje Bističke 8 (2002.), br. 27, str. 15.

Bistrici postavljena su četiri nova vitraja. Prvi je posvećen Ivanu Merzu, kojega je papa Ivan Pavao II. kasnije te godine proglasio blaženim, drugi sv. Lovri kao uzoru brige za siromahe, treći sv. Maksimilijanu Kolbeu, suvremenomu poljskom svecu i četvrti sv. Vinku Paulskom.

U Crkvi na otvorenom *Blaženi Alojzije Stepinac* 2003. godine pripravljen je novi prostor na zaštitnome zidu Svetišta za postavljanje zavjetnih pločica. Nova škropionica – krstionica, čiju je izradu i oblikovanje obavilo *Klesarstvo Jerbić* iz Svete Nedjelje, blagoslovljena je 11. siječnja 2004. godine. Obnovljeni i ponovno pozlaćeni kip Majke Božje 8. travnja 2006. godine vraćen je Crkvi na otvorenom u Svetištu Majke Božje Bističke. Izvršena je restauracija i pozlata zlatnim listićima 23-karatnim zlatom koja bi trebala trajati do 2026. godine. Obnavljanje je omogućila suradnja s gradom Bjelovarom.

Od 16. srpnja 2006. godine Nacionalno marijansko svetište u Mariji Bistrici dobilo je dječje igralište. Novi koncelebracijski kalež u Svetište je stigao 2007. godine. Najzanimljiviji dio kaleža njegova je lijeva strana gdje se može pročitati dio zavjetne propovijedi blaženoga Alojzija Stepinca, koju je kao nadbiskup koadjutor održao u Mariji Bistrici 7. srpnja 1935. godine. S desne je strane prisutan i stilizirani lik Blaženika.

Godine 2009., nakon gotovo šest i pol desetljeća, završene su freske

Freska Rođenje Isusovo

u crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Mariji Bistrici. Eugen Kokot autorski je izveo fresku *Rođenje Isusa*, Egidio Budicin fresku *Bijeg u Egipat*, a zajedno su dovršili fresku *Golgota*. Dr. sc. Ivanka Reberski zaključila je kako je „cjelovit ansambl zidnih oslika (…) najznačajniji doprinos korpusu hrvatskoga zidnog slikarstva druge polovine 20. stoljeća na prostoru sjeverozapadne Hrvatske.“[17]

Zvonosvir je izgrađen 2009. godine zahvaljujući zalaganju župnika i rektora msgr. Zlatka Korena, donacijama hrvatskih županija i gradova te prilozima privatnih donatora.To je metalna konstrukcija u vizuri hrasta, sastavljena od 23 velika i mala zvona. Zvuk zvonosvira posjetitelji Marije Bistrice i Svetišta uživo mogu

17 Milosti puna: glasilo svetišta Majke Božje Bističke 15 (2009.), br. 45, str. 68.

Zvonosvir

čuti svaki dan. Radovi u župi još uvijek traju, sve kapelice su dosad obnovljene, a ove su godine dovršene nove ispovjedaonice. Uskoro će biti dovršena i Dvorana božanskog milosrđa te obnova fasade na bazilici. U planu je idućih godina ostvariti i projekt hodočasničkoga centra, obnoviti krovne konstrukcije tornja na bazilici te vratiti mjesto gdje se nalaze stare ispovjedaonice u prvobitan položaj.

Zanimljiv je osvrt Turističke zajednice općine Marija Bistrica na posjećenost Marije Bistrice od 1998. do 2018. godine. Broj postelja od 1998. do 2017. godine povećao se sa 133 na 189, od kojih je 130 u hotelu, a 59 u privatnome smještaju. Godine 1999. ostvareno je 2 414 noćenja, a do 2017. godine broj se sve više povećavao. Tako je 2017. godine ostvareno 24 021 noćenja. Procjena ukupnoga broja posjetitelja vjerskoga turizma također pokazuje trend rasta tijekom godina. Godine 1999. zabilježeno je 492 100 posjetitelja, a 2017. godine 970 740. Sve to ide u prilog činjenici da Marija Bistrica doista svakoga dana potvrđuje svoj status najvećega marijanskoga svetišta u ovome dijelu Europe.

LITERATURA

Nagy, Božidar. 2011. *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima. Pozdravi, govori i poruke 1978. – 2005*. Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove u Zagrebu. Zagreb.

Naše domovine kinč preželni. Zbornik u čast 70 obljetnice bistričkoga župnika i prvoga upravitelja Hrvatskoga nacionalnog svetišta Majke Božje Bistričke mons. Lovre Cindorija. 2004. Ur. Jembrih, Alojz. Glas Koncila i Kajkaviana. Zagreb.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bistričke* 5 (1999.), br. 14.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bistričke* 5 (1999.), br. 15.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bistričke* 5 (1999.), br. 16.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bistričke* 6 (2000.), br. 18.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bistričke* 6 (2000.), br. 20.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bistričke* 7 (2001.), br. 21.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bistričke* 7 (2001.), br. 22.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bistričke* 7 (2001.), br. 24.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bistričke* 8 (2002.), br. 26.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bistričke* 8 (2002.), br. 27.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bistričke* 9 (2003.), br. 29.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bistričke* 9 (2003.), br. 30.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bistričke* 9 (2003.), br. 32.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bistričke* 10 (2004.), br. 33.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bistričke* 12 (2006.), br. 38.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bistričke* 12 (2006.), br. 39.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bistričke* 13 (2007.), br. 41.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bistričke* 14 (2008.), br. 42.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bistričke* 15 (2009.), br. 45.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bistričke* 17 (2011.), br. 48.

Milosti puna: *glasilo svetišta Majke Božje Bistričke* 20 (2014.), br. 53 – 54.

KATALOG

1. Misnica Svetog Oca pape Ivana Pavla II. koju je nosio prilikom koncelebrirane sv. mise i beatifikacije bl. Alojzija Stepinca u Mariji Bistrici 3. listopada 1998.

Dimenzije: 130 x 140 cm

S unutarnje strane ušiven komadić platna s natpisom: *Ovu misnicu nosio je Papa Ivan Pavao II. na dan proglašenja blaženim kardinala Alojzija Stepinca 3.X.1998. g. u Mariji Bistrici. Izradile Kćeri Božje ljubavi*

Hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bistričke, Marija Bistrica

2. Stolica (sedes) na kojoj je Sveti Otac papa Ivan Pavao II. sjedio prilikom koncelebrirane sv. mise i beatifikacije bl. Alojzija Stepinca u Mariji Bistrici 3. listopada 1998.

Dimenzije: 120 x 82 x 61 cm

Sjemenišna crkva Srca Isusova, Zagreb

3. Klecalo na kojem je Sveti Otac papa Ivan Pavao II. klečao i molio prilikom posjeta bazilici Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici 3. listopada 1998.

Dimenzije: 90 x 84 x 60 cm

Hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bistričke, Marija Bistrica

4. Evanđelistar koji se čitao na sv. misi u Mariji Bistrici 3. listopada 1998.

Dimenzije: 34,5 x 26 x 6 cm

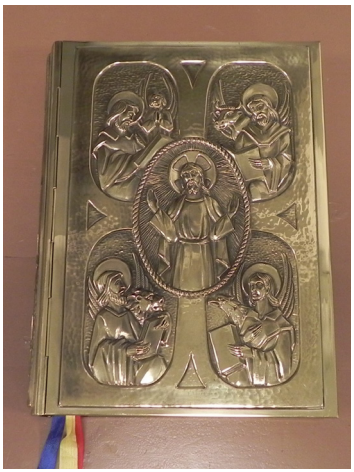

5. Misal s tekstom beatifikacije

Dimenzije: 24,5 x 17 cm

Hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bistričke, Marija Bistrica

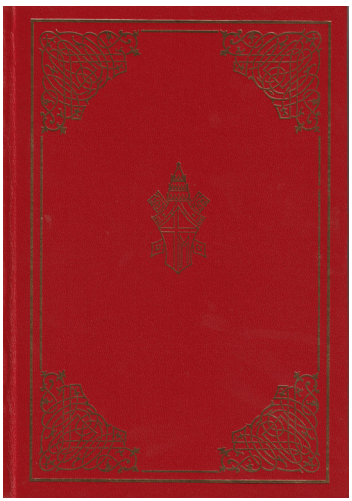

6. Replika svečanog pisma (bule) pape Ivana Pavla II. o proglašenju blaženim Alojzija Stepinca

Dimenzije: 40 x 27 cm

Muzej blaženog Alojzija Stepinca, Zagreb

MBAS 245

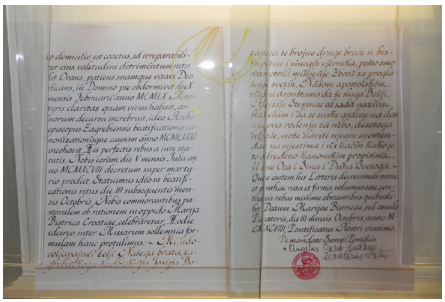

7. Original kalupa u bronci kipa Majke Božje Bistričke koji je u zlatnoj verziji na poklon dobio Sveti Otac papa Ivan Pavao II. od bistričkog župnika msgr. Lovre Cindorija prilikom posjeta bazilici Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici 3. listopada 1998.

Dimenzije: 25 x 7, 5 x 7 cm

Privatna zbirka (msgr. Lovro Cindori)

8. Knjiga *Početak boljega svijeta*

Dimenzije: 30 x 22 cm

Knjižnica Hrvatskog nacionalnog svetišta Majke Božje Bistričke, Marija Bistrica

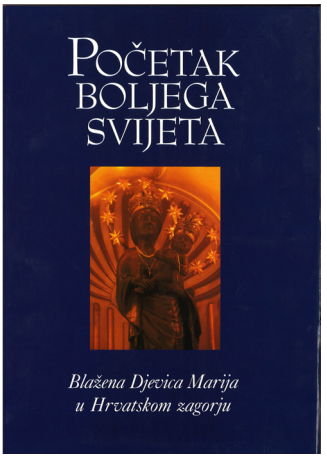

9. Kalež koji je Sveti Otac papa Ivan Pavao II. darovao Svetištu Majke Božje Bistričke

Visina: 19 cm

Hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bistričke, Marija Bistrica

10. Krunica koju je Sveti Otac papa Ivan Pavao II. darovao Svetištu Majke Božje Bistričke

Hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bistričke, Marija Bistrica

11. Krunica kakve je Sveti Otac papa Ivan Pavao II. poklanjao vjernicima i hodočasnicima koji su prinosili darove i došli na naklon u Mariji Bistrici 3. listopada 1998.

Privatna zbirka (Ivan Palanović)

12. Liturgijski vodič „Sveti Otac Ivan Pavao II. u Hrvatskoj“ za hodočasnike prilikom posjeta Svetog Oca pape Ivana Pavla II. u Mariji Bistrici 3. listopada 1998.

Liturgijski vodič za hodočasnike kroz molitveno-liturgijske susrete prilikom posjeta Svetog Oca pape Ivana Pavla II. u Zagrebu, 2. listopada i Mariji Bistrici 3. listopada 1998.

Izdao: Odbor Zagrebačke nadbiskupije za pripremu pohoda Svetog Oca Hrvatskoj, predsjednik: msgr. Vladimir Stanković, Zagreb: 1998.

Priredio dr. Ivan Šaško, voditelj Liturgijsko-glazbenoga pododbora, suradnici: preč. Mijo Gabrić, dr. Zvonimir Kurečić, don Živko Kustić, vlč. Ivan Miklenić, vlč. Nedjeljko Pintarić

Dimenzije: 16,5 x 11,5 cm

Privatne zbirke (Josip Petric, Francika Popek)

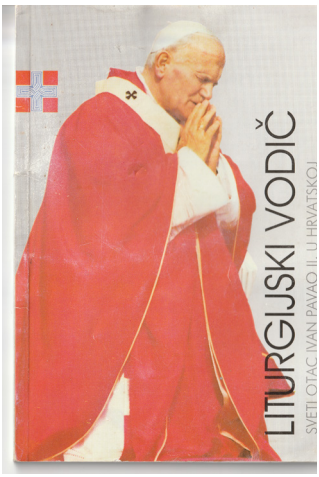

13. Prijedlog motiva za misnicu namijenjenu papi Ivanu Pavlu II. prilikom euharistijskog slavlja u Mariji Bistrici 3. listopada 1998. godine. Beatifikacija kardinala Alojzija Stepinca.

Izradio: dr. Ivan Šaško

Dimenzije: 137 x 70 cm

Privatna zbirka (dr. Ivan Šaško)

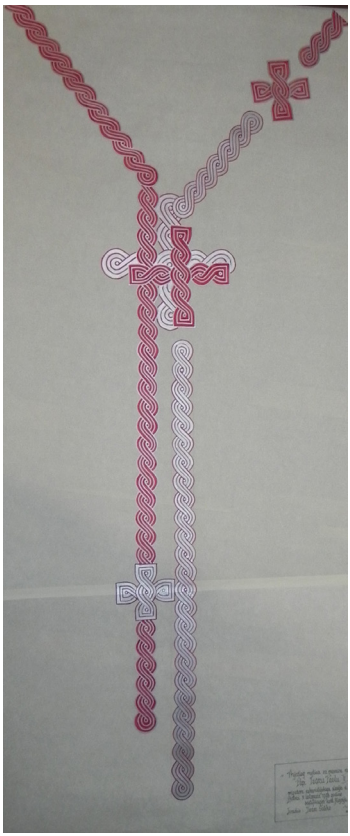

14. Hodočasničke ulaznice za doček Svetog Oca pape Ivana Pavla II. u Mariji Bistrici 3. listopada 1998.

Dimenzije: 22 x 8,5 cm

Privatna zbirka (Darko Lacković)

15. Hodočasničke zastavice

a) Zastavica s prikazom službene zastave Vatikana tiskane prigodom dočeka Svetog Oca pape Ivana Pavla II. u Mariji Bistrici 3. listopada 1998.

Dimenzije: 23,5 x 12 cm

Privatna zbirka (Biserka Klaužer)

b) Zastavica s likom Svetog Oca pape Ivana Pavla II. i blaženog Alojzija Stepinca

Dimenzije: 26,5 x 11,5 cm

Privatna zbirka (Biserka Klaužer)

16. Karta razmještaja hodočasničkih zona i korisne informacije za hodočasnike tiskane prigodom dočeka Svetog Oca pape Ivana Pavla II. u Mariji Bistrici 3. listopada 1998.

Dimenzije: 30 x 20,7 cm

Privatna zbirka (Darko Lacković)

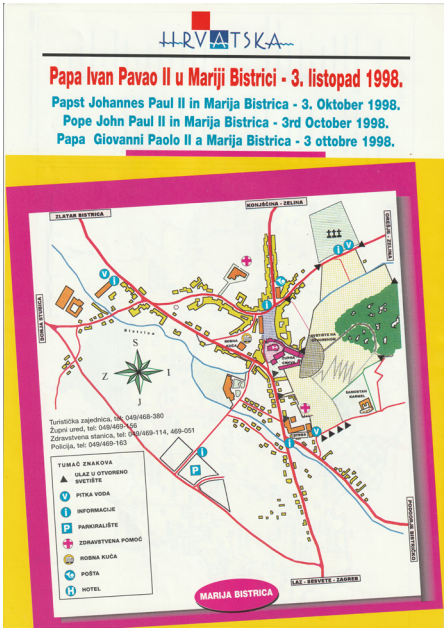

17. Akreditacijska iskaznica za medicinsko osoblje tiskana prigodom dočeka Svetog Oca pape Ivana Pavla II. u Mariji Bistrici 3. listopada 1998.

Dimenzije: 12 x 8 cm

Privatna zbirka (dr. med. Teresa Szymanska-Čutura)

18. Hodočasnička kabanica izrađena za posjet Svetog Oca pape Ivana Pavla II. Mariji Bistrici

Dimenzije pakiranja: 9,5 x 12 cm

Privatna zbirka (Ivančica Tomorad)

19. Pozivnica na svečanost proglašenja blaženim kardinala A. Stepinca u Mariji Bistrici i svečano euharistijsko slavlje u Splitu

Dimenzije: 10 x 29,5 cm
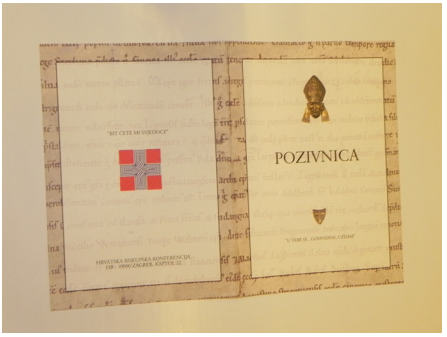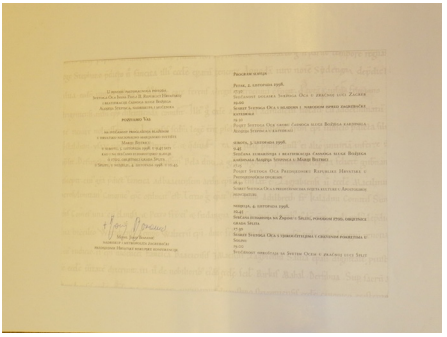
Nadbiskupijski arhiv u Zagrebu